

**Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών και
Ανθρωπιστικών Σπουδών**

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην Ευρωπαϊκή
Πολιτική και Διακυβέρνηση**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Το ισχύον νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων
προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η
εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων
Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΔΠΧ) στην Ελλάδα»**

Του Καμπουράκη Λέανδρου

A.M.:1197908626

Επιβλέπων Καθηγητής:

Dr. Αθανασόπουλος Κωνσταντίνος

Ιανουάριος 2021

**Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών και
Ανθρωπιστικών Σπουδών**

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην Ευρωπαϊκή
Πολιτική και Διακυβέρνηση**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Το ισχύον νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων
προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η
εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων
Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΔΠΧ) στην Ελλάδα»**

Του Καμπουράκη Λεάνδρου

A.M.:1197908626

**Υποβληθείσα στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών
και Ανθρωπιστικών Σπουδών σε μερική εκπλήρωση των
απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Τίτλου
στην Ευρωπαϊκή Πολιτική και Διακυβέρνηση στο
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου.**

Ιανουάριος 2021

Πνευματικά δικαιώματα.

Copyright © Λέανδρος Καμπουράκης, 2021.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

**Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου
δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ
μέρους του Πανεπιστημίου.**

[Σελίδα εκ προθέσεως κενή]

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Το ισχύον νομικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων
προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η
εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων
Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΔΠΧ) στην Ελλάδα»**

Επιβλέπων Καθηγητής:

Dr. Αθανασόπουλος Κωνσταντίνος

Πρύτανης : Dr. Παντελής Σκλιάς

Περίληψη

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 679/2016/ΕΕ, ευρύτερα γνωστός ως GDPR, ως Κανονισμός της ΕΕ, από τον Μάιο του 2018, απευθύνεται στα κράτη-μέλη της και, παράλληλα, τίθεται το προαπαιτούμενο της υποχρεωτικής εφαρμογής του εξ αυτών. Αφορά σε ένα ζήτημα εξόχως σημαντικό και, παράλληλα, συνεχώς επίκαιρο θέμα, αυτό της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Το 2018 αντικατέστησε την Οδηγία 95/46/ΕΚ, η οποία ήταν σε ισχύ για 23 χρόνια αλλά η εφαρμογή της παρουσίαζε επιπλοκές και προβλήματα. Έτσι, ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ σε μία περίοδο, όπου, δεδομένης της διάδοσης του διαδικτύου, των ηλεκτρονικών συναλλαγών κ.λπ., το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων είχε λάβει διεθνείς διαστάσεις και είχε καταστεί άκρως σημαντικό. Περαιτέρω, τον Μάιο του 2018 η Ελλάδα κλήθηκε να υιοθετήσει τον Γενικό Κανονισμό, όπου ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4624/2019. Ωστόσο, δεδομένης της συνεχούς διάδοσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αλλά και έκτακτων αναγκών και καταστάσεων που αναδύθηκαν πρόσφατα, όπως η αναγκαιότητα αναχαίτισης της υγειονομικής κρίσης, το ζήτημα καθίσταται συνεχώς επίκαιρο και στο πλαίσιο της διερεύνησής του, προκύπτουν σαφείς προβληματισμοί που σχετίζονται με την κυκλοφορία και την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Λέξεις-κλειδιά: GDPR 679/2016/ΕΕ, Οδηγία 95/46/ΕΚ, προσωπικά δεδομένα, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, υγειονομική κρίση.

Abstract

The General Regulation on Personal Data Protection, more commonly known as the GDPR, as an EU Regulation, from May 2018, is addressed to its member states and, at the same time, sets the prerequisite for its mandatory implementation by them. It concerns an extremely important and, at the same time, constantly topical issue, that of personal data protection. In 2018 it replaced Directive 95/46 / EC, which was in force for 23 years, but its implementation presented complications and problems. Thus, the Regulation entered into force at a time when, given the spread of the internet, electronic transactions, etc., the issue of personal data protection had taken on an international dimension and had become extremely important. In 2018 it replaced Directive 95/46 / EC, which was in force for 23 years, but its implementation presented complications and problems. Thus, the Regulation entered into force at a time when, given the spread of the internet, electronic transactions, etc., the issue of personal data protection had taken on an international dimension and had become extremely important. Furthermore, in May 2018, Greece was invited to adopt the Regulation. The General Regulation was incorporated into Greek legislation by Law 4624/2019. However, given the constant spread of social media as well as emergencies and situations that have recently emerged, such as the need to stem the health crisis, the issue is constantly becoming relevant and in the context of its investigation, clear concerns arise, related to the circulation and processing of personal data.

Key words: GDPR 679/2016/EU, Directive 95/46/EC, personal data, social media, health crisis.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	11
Κεφάλαιο 1: Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.....	15
1.1. Αναλύοντας τις βασικές έννοιες αναφορικά με τον Κανονισμό: «Προσωπικά δεδομένα» και «επεξεργασία».....	15
1.2. Συνοψίζοντας τις διαφορές μεταξύ των Οδηγιών και των Κανονισμών της ΕΕ ..	16
1.2.1. Το στοιχείο της μεγαλύτερης «βαρύτητας» των Κανονισμών έναντι των Οδηγιών.....	16
1.2.2. Η ουσιαστική και τυπική σημασία της αντικατάστασης της προγενέστερης Οδηγίας 95/46/ΕΚ από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.....	17
1.3. Ιστορική αναδρομή αναφορικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	18
1.3.1. Η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης	18
1.3.2. Η Οδηγία 95/46/ΕΚ ως βασικό μέσο προστασίας των προσωπικών δεδομένων επί 23 χρόνια.....	21
1.3.3. Οδηγίες και Κανονισμοί σχετικού περιεχομένου της ΕΕ που εκδόθηκαν μετά από την Οδηγία 95/46/ΕΚ και τον Κανονισμό 2016/679	23
1.3.3.1. Οι επτά αρχές του ΟΟΣΑ σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	24
1.3.4. Η Οδηγία 680/2016/ΕΕ.....	26
1.3.5. Η Οδηγία 681/2016/ΕΕ.....	26
1.4. Θεωρητικό περιεχόμενο και βασικοί άξονες του GDPR.....	27
1.4.1. Το αίτημα της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των φυσικών προσώπων και η αρχή της αναλογικότητας	28
1.4.2. Η παράμετρος της τεχνολογικής προόδου και της έλευσης της ψηφιακής εποχής	30
1.4.3. Η παράμετρος της ασύμμετρης και πλημμελούς εφαρμογής της Οδηγίας από τα κράτη-μέλη.....	31
1.4.4. Ο διπλός στόχος της ελεύθερης αλλά και προστατευμένης κυκλοφορίας των προσωπικών δεδομένων	32
1.4.5. Το αίτημα του ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε όλα τα κράτη-μέλη.....	32
1.4.6. Η επιτρεπτή δυνατότητα εξειδίκευσης ανάλογα με την περίπτωση και τις κατά τόπους και χώρους ιδιαιτερότητες	33
1.4.7. Η κατηγοριοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του άρθρου 9 του Γενικού Κανονισμού	34
1.4.8. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δικαστικούς σκοπούς βάσει του άρθρου 10 του Κανονισμού.....	36

Κεφάλαιο 2: Προγενέστερο νομικό πλαίσιο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα.....	38
2.1. Το διεθνές πλαίσιο επιρροής.....	38
2.2. Η λειτουργία της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην Ελλάδα.....	39
2.2.1. Νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας.....	39
2.2.2. Το έργο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	40
Κεφάλαιο 3: Η εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην Ελλάδα	42
3.1. Η προηγούμενη πλημμέλεια της ελληνικής πολιτείας σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	42
3.2. Η αξιοποίηση της παρεχόμενης «ευελιξίας» ως προς τη μείωση του γραφειοκρατικού φόρτου.....	43
3.3. Το αίτημα της νομιμότητας και της εύρυθμης λειτουργίας της εθνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	43
3.4. Η γενικότερη τάση σύμπτωσης του Έλληνα νομοθέτη με τις προβλέψεις του νεότερου ευρωπαϊκού πλαισίου προστασίας.....	44
Κεφάλαιο 4: Επίκαιρα ζητήματα – Προεκτάσεις.....	45
4.1. Η σημασία της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε σχέση με τα δεδομένα της επικαιρότητας.....	45
4.2. Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε εποχές υγειονομικής κρίσης	46
4.2.1. Η πρακτική της ιχνηλάτησης με «σύμμαχο» τις νέες τεχνολογίες	46
4.2.2. Η συνεργασία των εταιρειών τηλεπικοινωνιών με τους φορείς υγείας και η υπενθύμιση της διπλής στόχευσης	47
4.2.3. Χρήση εφαρμογών για την αναχαίτιση των διαδοχικών «κυμάτων» της πανδημίας.....	49
4.3. Το ζήτημα των προσωπικών δεδομένων αναφορικά με την περιήγηση στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	50
4.3.1. Το στοιχείο της ηθελημένης διάθεσης προσωπικών δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	50
4.3.2. Η διάθεση και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς μάρκετινγκ	51
5. Συμπεράσματα	54
5.1. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας διαμόρφωσης νομικών μέσων εκ μέρους της ΕΕ.....	54
5.2. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας αντικατάστασης της Οδηγίας 95/46/ΕΕ από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 679/2016/ΕΕ	55

5.3. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας κατηγοριοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	56
5.4. Συμπεράσματα αναφορικά με την επιτρεπόμενη ελευθερία κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	57
5.5. Συμπεράσματα σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα.....	57
5.6. Συμπεράσματα αναφορικά με επίκαιρα ζητήματα	58
Προτάσεις.....	59
Βιβλιογραφικές πηγές	61
Ελληνόφωνες.....	61
Ξενόγλωσσες	66

Εισαγωγή

Το ζήτημα του Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ευρύτερα γνωστού ως GDPR, έχει απασχολήσει έντονα την ειδησεογραφία των τελευταίων δύο ετών στην Ελλάδα αλλά και αποτελεί μείζον θέμα, σε διεθνές επίπεδο, κατά την τελευταία δεκαετία. Επιπλέον, απασχολεί μεγάλο μέρος του πληθυσμού, δεδομένου ότι η πλειονότητα των σημερινών ανθρώπων έχουν διαρκή δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο, ότι την αξιοποιούν καθημερινά για διάφορους και ποικίλους λόγους και ότι, κατά συνέπεια, συναντούν συχνά αναφορές στον εν λόγω Κανονισμό.

Δηλαδή, προκειμένου να ενημερωθεί σχετικά με την επικαιρότητα, να κοινωνικοποιηθεί, να συνομιλήσει με οικεία πρόσωπα, να επιτελέσει μέρος ή το σύνολο των επαγγελματικών του υποχρεώσεων κ.λπ. Έτσι, οι περισσότεροι χρήστες, κατά την προσπάθεια πρόσβασής τους σε διάφορους ιστότοπους, έχουν διαβάσει ειδοποιητικά μηνύματα σχετικά με το νομικό πλαίσιο που αφορά στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και έχουν δώσει τη σχετική συγκατάθεσή τους.

Εντούτοις, η κοινή εμπειρία καταδεικνύει ότι οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με το περιεχόμενο του Κανονισμού, δεδομένου ότι απαντούν άμεσα θετικά στα εν λόγω μηνύματα, χωρίς να προβούν σε περαιτέρω ανάλυσή τους. Η γενικότερη αυτή άγνοια, καθώς και το γεγονός ότι το συγκεκριμένο ζήτημα βρίσκεται συνεχώς στην επικαιρότητα, καθιστά σημαντική τη διερεύνησή του, ιδιαίτερα από νομική σκοπιά, δεδομένου, μάλιστα, ότι κατά καιρούς διαπιστώνονται και καταγγέλλονται σημαντικά «κενά», σφάλματα και ελλείψεις σε ότι αφορά στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ότι αυτά προσδίδουν μια σχετική ανασφάλεια στους χρήστες.

Με βάση τα παραπάνω, προέκυψε και το κίνητρο για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας. Εξάλλου, η σημασία του τομέα της αγοράς και, εν γένει, του επαγγελματικού τομέα, που σχετίζεται με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων συνοψίζεται στην άποψη ότι «τα data είναι το “πετρέλαιο” της 4ης βιομηχανικής επανάστασης»,¹ καθώς και στο γεγονός ότι στο πλαίσιο της λειτουργίας του διακηβεύονται οικονομικά οφέλη που αντιστοιχούν σε υπέρογκα ποσά.

¹ https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf

Έτσι, οι πρόσφατες εξελίξεις που σχετίζονται με την έκδοση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και το πλαίσιο ενσωμάτωσής του στην ελληνική νομοθεσία, αποτελούν το βασικό θέμα της παρούσας εργασίας. Η επιλογή αυτή αιτιολογείται στη βάση της σοβαρότητας και της σημασίας του ζητήματος αναφορικά με τα δρώμενα και τις εξελίξεις της σύγχρονης εποχής, που σχετίζονται με την τεχνολογία, την αγορά, την εργασία, τις κοινωνικές σχέσεις όπως αυτή επεξηγείται στις προηγούμενες παραγράφους.

Συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα ζήτημα που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον τόσο από νομική σκοπιά όσο και από κοινωνική/πολιτική/οικονομική σκοπιά. Έτσι, βασικός λόγος επιλογής του υπήρξε η σύνδεσή του με το αντικείμενο των σπουδών, στο πλαίσιο του οποίου γράφεται η παρούσα εργασία αλλά και για τη συσχέτισή του με τους ρυθμούς και τις εξελίξεις του σύγχρονου βίου. Ήτοι, θα φανεί χρήσιμο και σε όσους σχετίζονται, από επαγγελματική και εργασιακή άποψη -αλλά και ως σπουδαστές/φοιτητές, με τη νομική επιστήμη αλλά παρουσιάζει ενδιαφέρον και για το ευρύ κοινό για τους προαναφερθέντες λόγους.

Σε αυτό το πλαίσιο, με γνώμονα την αναλυτική διερεύνηση του θέματος, η παρούσα εργασία αποτελείται από τέσσερα βασικά κεφάλαια, διαιρεμένα, με τη σειρά τους, στις αντίστοιχες ενότητες και υπό-ενότητες. Στο πρώτο από αυτά, αναλύεται ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Αρχικά κρίνεται σκόπιμη η παράθεση βασικών στοιχείων σχετικά με την προγενέστερη Οδηγία 95/46/EK, καθώς και της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο πλαίσιο μιας σχετικής ιστορικής αναδρομής. Επιπλέον, η αναφορά σε όλες τις νομικές πράξεις που εκδόθηκαν από την ΕΕ και απευθύνθηκαν προς τα κράτη-μέλη της, καθ' όλη τη διάρκεια των τελευταίων 25 ετών.

Στη συνέχεια, κρίνεται σκόπιμη μία εκτενής αναφορά και ανάλυση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ως προς το σκεπτικό εκπόνησής του, το περιεχόμενό του και τους ειδικούς στόχους και τους γενικούς σκοπούς που τίθενται στο πλαίσιο του. Ειδικότερα, αναλύονται ζητήματα όπως το αίτημα της προστασίας των φυσικών προσώπων ως προς την διάθεση των προσωπικών τους δεδομένων, η τεχνολογική πρόοδος και η έλευση της ψηφιακής εποχής.

Επιπλέον, τα «κενά» που διαπιστώθηκαν με την πάροδο των χρόνων στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 95/46/EK εκ μέρους των κρατών-μελών τη ΕΕ και ο στόχος της ελεύθερης αλλά και, παράλληλα, προστατευμένης κυκλοφορίας των προσωπικών δεδομένων. Τέλος, η αναγκαιότητα ισοδύναμης εφαρμογής των σχετικών κανόνων σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Εν συνεχεία, το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στο προγενέστερο πλαίσιο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αυτό διαμορφώθηκε συγκεκριμένα στην Ελλάδα. Ειδικότερα, στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου λαμβάνει χώρα μια εισαγωγική αναφορά στο σχετικό διεθνές πλαίσιο αναφοράς το οποίο επηρέασε το αντίστοιχο εν Ελλάδι νομοθετικό πλαίσιο και τις σχετικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα.

Ειδικότερη και εκτενέστερη αναφορά, στην επόμενη ενότητα, γίνεται στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, δηλαδή στον εν Ελλάδι καθ' ύλην, αρμόδιο φορέα. Στις δύο υποενότητες που ακολουθούν παρατίθεται το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας της αρχής και, αντίστοιχα, το περιεχόμενο και οι σκοποί του έργου της, όπως αυτό προκύπτει με βάση το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και τις σχετικές κατευθύνσεις της ΕΕ.

Το επόμενο, τρίτο, κεφάλαιο, πραγματεύεται τους όρους και τις συνθήκες εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στην πράξη και στο ειδικότερο χωρικό πλαίσιο της Ελλάδας. Αναδεικνύονται τα ζητήματα που σχετίζονται με αυτό, οι μέχρι τώρα εμπειρίες που έχουν προκύψει και οι πρακτικές δυσκολίες της ορθής εφαρμογής του, όπως αυτές προκύπτουν από τις εξελίξεις και τις σχετικές ελληνικές ιδιαιτερότητες.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα επίκαιρα ζητήματα και οι προεκτάσεις που συνδέονται με το βασικό ερευνητικό θέμα τα εργασίας. Δηλαδή, η συσχέτιση της αναγκαιότητας προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με τη διάδοση της ψηφιακής τεχνολογίας, τη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και, ειδικότερα, τα νέα δεδομένα που έχουν προκύψει σε σχέση με την τρέχουσα υγειονομική κρίση.

Έπειτα από το τέλος των τεσσάρων κεφαλαίων του κυρίως μέρους της παρούσας εργασίας, σε ξεχωριστό κεφάλαιο, «συμπυκνώνονται» τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και οι προτάσεις του συντάκτη.

Έπεται, ως τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό τμήμα της εργασίας, η παράθεση της σχετικής βιβλιογραφίας, η οποία αποτελείται κυρίως από άρθρα επιστημονικών περιοδικών, αναφορές σε επίσημους ιστότοπους, όπως αυτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, τέλος, συγγράμματα που διέπονται από επιστημονικό κύρος.

Η τελευταία παρατήρηση αφορά στη μεθοδολογία που επιλέχτηκε για τη διερεύνηση, ανάπτυξη και ανάλυση του θέματος της εργασίας. Αυτή αντιστοιχεί στη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Ήτοι, δεδομένης της θεματικής της εργασίας, στην ανασκόπηση δευτερογενών βιβλιογραφικών πηγών, οι τύποι των οποίων επεξηγούνται στην προηγούμενη παράγραφο. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία επιλέχτηκε και εφαρμόστηκε βάση των κατευθύνσεων που παρέχουν τα σχετικά συγγράμματα των Ζαφειρόπουλου και Νόβα-Καλτσούνη, αντίστοιχα.

Σημειώνεται ότι οι προαναφερθείσες πηγές δεν παρατίθενται άκριτα. Τουναντίον, αναλύονται και επαληθεύονται συνδυαστικά προκειμένου να παραχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα, τα οποία συμβάλλουν στην καλύτερη δυνατή διερεύνηση του θέματος. Έτσι, επιλέγονται πηγές, που σχετίζονται με τις ιστοσελίδες των καθ' ύλην αρμόδιων φορέων, όπως ο ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αυτός της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Περαιτέρω, λόγω του ότι το θέμα είναι εξαιρετικά πρόσφατο, είναι γεγονός ότι σε καταλόγους ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών δεν συναντάται ποικιλία και πλήθος συγγραμμάτων σχετικά με αυτό. Ωστόσο, σε ότι αφορά ειδικότερες ή γενικότερες πτυχές του αξιοποιούνται ως βιβλιογραφικές αναφορές συγγράμματα όπως το πρόσφατο σύγγραμμα του Κοντιάδη αναφορικά με τις σύγχρονες πολιτικές παρακολούθησης και περιορισμών αλλά και το παλαιότερο του Ιγγλεζάκη σχετικά με τον χαρακτήρα των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Κυρίως, όμως λόγω της σύνδεσης του βασικού ζητήματος της εργασίας με τα τρέχοντα δεδομένα και την επικαιρότητα εν γένει, αξιοποιούνται διαδικτυακές πηγές, όπως δημοσιεύματα και άρθρα ιστότοπων, επιστημονικών περιοδικών και εφημερίδων. Εξάλλου, το πλήθος αυτών αποτελεί απόρροια των εξελίξεων της σύγχρονης εποχής και, περαιτέρω, δημιουργούν ένα υπόβαθρο πλούσιας και εμπεριστατωμένης πληροφόρησης σχετικά με ένα θέμα που είναι επίσης επίκαιρο.

Κεφάλαιο 1: Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

1.1. Αναλύοντας τις βασικές έννοιες αναφορικά με τον Κανονισμό:

«Προσωπικά δεδομένα» και «επεξεργασία»

Τα προσωπικά δεδομένα ή αλλιώς τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποτελούν τη βασική έννοια σχετικά με το περιεχόμενο και τις κατευθύνσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Αντιστοιχούν σε *«κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο (»υποκείμενο των δεδομένων»)*».²

Ήτοι, στα πρόσωπα των οποίων η ταυτότητα είναι αναγνωρίσιμη και εξακριβώσιμη μέσω της διασταύρωσης στοιχείων, όπως ο αριθμός ταυτότητας και το ονοματεπώνυμο. Επίσης, η θέση ή άλλα στοιχεία όπως ο σωματότυπος, τα δαχτυλικά αποτυπώματα, η ένταξή του σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο, η οικονομική του ταυτότητα κ.λπ.

Με λίγα λόγια, τα προσωπικά δεδομένα, αναφέρονται κυρίως σε ονόματα και αριθμούς ταυτοποίησης προσώπων που ορίζονται από τις κατά τόπους κυβερνήσεις, όπως π.χ. σε ότι αφορά στην ελληνική πραγματικότητα ο αριθμός φορολογικού μητρώου, ο αριθμός ταυτότητας, ο αριθμός μητρώου κοινωνικής ασφάλισης κ.λπ. Ακόμα, οι αριθμοί πιστωτικών ή χρεωστικών καρτών, οι αριθμοί τραπεζικών λογαριασμών και τα δεδομένα που σχετίζονται με τις διευθύνσεις κατοικίας των φυσικών προσώπων.³

Περαιτέρω, η έννοια της «επεξεργασίας» των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αναφέρεται στους όρους, τις συνθήκες και τα μέσα διαλογής, εγγραφής, καταχώρησης και επεξεργασίας τους. Ακόμα, στο γεγονός της χρησιμοποίησης, της κυκλοφορίας, της διάθεσης, της γνωστοποίησης, της διαγραφής ή της καταστροφής τους και, τέλος, της επιβολής αλλαγών σε αυτά.⁴

Όπως κρίνεται προφανές από την παράθεση των δύο σχετικών εννοιών, αυτές αφορούν άμεσα στο ερευνητικό ζήτημα της παρούσας εργασίας και, για τον λόγο,

² <https://www.taxheaven.gr/circulars/27607/arora-ti-einai-o-gdpr-kai-poies-oi-ypoxrewseis-twn-epixeirhsewn>

³ <https://digitalguardian.com/blog/what-data-protection-directive-predecessor-gdpr>

⁴ <https://www.taxheaven.gr/circulars/27607/arora-ti-einai-o-gdpr-kai-poies-oi-ypoxrewseis-twn-epixeirhsewn>

αυτό συναντώνται με μεγάλη συχνότητα στη συνέχεια της εργασίας. Επιπλέον, προκύπτει και η σημασία που διέπει το ζήτημα από διάφορες απόψεις, που αφορούν στον τομέα, της υγείας, της εργασίας, της πολιτικής, της κοινωνίας κ.λπ.

1.2. Συνοψίζοντας τις διαφορές μεταξύ των Οδηγιών και των Κανονισμών της ΕΕ

Το βασικό ερευνητικό ζήτημα της εργασίας αναφέρεται σε έναν Κανονισμό της ΕΕ και, συγκεκριμένα, στον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ο οποίος, μάλιστα, αντικατέστησε μια Οδηγία της ΕΕ, η οποία έφερε, σε γενικές γραμμές, παρεμφερές περιεχόμενο και ήταν προηγουμένως εν ισχύ επί 23 συναπτά έτη, με κάποιες επιμέρους τροποποιήσεις, όπως αναλύεται παρακάτω. Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται αρχικά σκόπιμο να διασαφηνιστούν οι διαφορές μεταξύ των Οδηγιών και των Κανονισμών της που εκπονούνται από την ΕΕ και απευθύνονται προς τα κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Σε ότι αφορά στους Κανονισμούς, η εφαρμογή τους είναι υποχρεωτική και δεσμευτική για τα κράτη-μέλη και, μάλιστα στο σύνολό τους. Δηλαδή, εκπονούνται από την ΕΕ με σκοπό να απευθυνθούν και να εφαρμοστούν από όλες τις χώρες-μέλη. Η δεσμευτικότητα αυτή αναφέρεται και στους όρους εφαρμογής των Κανονισμών από τα κράτη-μέλη. Ήτοι αυτοί υπαγορεύονται υποχρεωτικά από την ΕΕ.⁵

1.2.1. Το στοιχείο της μεγαλύτερης «βαρύτητας» των Κανονισμών έναντι των Οδηγιών

Αντίθετα, οι Οδηγίες διαφοροποιούνται από τους Κανονισμούς από την άποψη ότι είναι δεσμευτικές ως προς την επίτευξη των στόχων που θέτουν εκ μέρους των κρατών-μελών, αλλά, εντούτοις, στα τελευταία εναπόκεινται οι αποφάσεις για τους όρους εφαρμογής τους. Δηλαδή, η ΕΕ απευθύνει τις Οδηγίες προς τα κράτη-μέλη με τη σκοπιμότητά τους να χαρακτηρίζεται από δεσμευτικότητα. Ωστόσο, στη διακριτική ευχέρεια των ίδιων των κρατών-μελών έγκειται να αποφασίζουν πως θα

⁵ https://europa.eu/european-union/law/legal-acts_el

τις εφαρμόσουν, σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στο άρθρο 288 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁶

Επιπροσθέτως, μια άλλη διαφορά μεταξύ Κανονισμών και Οδηγιών αφορά στην υποχρέωση άμεσης εφαρμογής των πρώτων εκ μέρους των κρατών-μελών από τη στιγμή που τίθενται σε ισχύ. Αντιθέτως, οι Οδηγίες «δεν έχουν άμεση εφαρμογή στις χώρες της ΕΕ, καθώς πρέπει πρώτα να μεταφερθούν (ενσωματωθούν) στο εθνικό δίκαιο».⁷

1.2.2. Η ουσιαστική και τυπική σημασία της αντικατάστασης της προγενέστερης Οδηγίας 95/46/ΕΚ από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Συνοψίζοντας τις διαφορές μεταξύ Κανονισμών και Οδηγιών της ΕΕ, παρατηρούμε ότι οι πρώτοι είναι, δια του νόμου, άμεσα εφαρμόσιμοι και δεσμευτικοί για όλα τα κράτη-μέλη. Αυτά καθίστανται υπόχρεα να τους ενσωματώσουν στην εθνική έννομη τάξη ορίζοντας τις αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή και την επιτήρησή τους, καθώς και τις σχετικές κυρώσεις που προβλέπονται σε περίπτωση μη τήρησής ή πλημμελούς τήρησής τους εκ μέρους των κρατών μελών.

Από την άλλη πλευρά, οι Οδηγίες καθίστανται εφαρμόσιμες από όλα τα κράτη-μέλη. Χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένους σκοπούς, απαιτήσεις και αποτελέσματα τα οποία πρέπει να επιτευχθούν από κάθε κράτος-μέλος. Παράλληλα, εφαρμόζονται μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών από τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εθνικές αρχές οφείλουν να προσαρμόσουν την εθνική τους νομοθεσία σχετικά και να επιτύχουν τους στόχους που ορίζονται εντός συγκεκριμένων προθεσμιών, όπως αυτές ορίζονται στο σώμα της Οδηγίας.

Με βάση αυτά, συμπεραίνεται ότι οι Κανονισμοί έχουν μεγαλύτερη «βαρύτητα» ως νομοθετικές πράξεις της ΕΕ σε σύγκριση με τις Οδηγίες. Το συμπέρασμα αυτό καταδεικνύει την ιδιαίτερη σημασία της αντικατάστασης μιας παλαιότερης Οδηγίας σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων

⁶ «Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος». <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT>

⁷ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/kanonismoi-odigies-kai-alles-nomothetikes-praxeis-tis>

(95/4/EK) από έναν Κανονισμό (GDPR) και, εν τέλει, τη σοβαρότητα των ίδιων των ζητημάτων που σχετίζονται με τα προσωπικά δεδομένα.

Όπως αναλύεται στις επόμενες ενότητες, εξάλλου, ο εντοπισμός ελλείψεων και κενών ως προς την εφαρμογή της Οδηγίας 95/46/EK από τα κράτη-μέλη υπήρξε ένας από τους βασικούς λόγους, στη βάση των οποίων αποφασίστηκε η αντικατάστασή της από τον Κανονισμό. Έτσι, τέθηκαν, παράλληλα, αιτήματα σχετικά με την ισοδύναμη εφαρμογή του προκειμένου, εν τέλει, να καταστεί ομοιόμορφη και η προστασία των προσωπικών δεδομένων σε όλες τις χώρες-μέλη της ΕΕ.

1.3. Ιστορική αναδρομή αναφορικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Με γνώμονα την αναλυτικότερη και ορθότερη διερεύνηση του ζητήματος που άπτεται της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κρίνεται σκόπιμη στην παρούσα ενότητα μία σύντομη ιστορική αναδρομή. Αυτή αφορά στο γενικότερο προϋπάρχον σχετικό πλαίσιο σχετικά με την προστασία αυτή, όπως αυτό προέκυψε από κείμενα με διεθνή ισχύ ή με εφαρμογή στο πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ και των κρατών-μελών που τη συναποτελούν. Η έμφαση δίνεται κυρίως στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης της 28^{ης} Ιανουαρίου 1981 και στην Οδηγία 95/46/EK, δεδομένης της τυπικής, συμβολικής αλλά και ουσιαστικής σημασίας τους.

1.3.1. Η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ευρύτερα γνωστός ως GDPR, τον Μάιο του 2018, αντικατέστησε την Οδηγία 95/46/EK. Αυτή ήταν σε ισχύ για περίπου 25 χρόνια και, συγκεκριμένα, από τις 24 Οκτωβρίου 1995. Δεδομένου του περιεχομένου της και της χρονολογίας θέσης της σε ισχύ, αποτελούσε μία νεότερη νομοθετική πράξη σε σχέση με πολλές άλλες της κοινότητας -υπό την παρούσα ή τις παλαιότερες μορφές της.⁸

Περαιτέρω, σε ότι αφορά στη σημασία της σε διεθνές επίπεδο, αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι, μέχρι σήμερα περίπου 60 χώρες παγκοσμίως

⁸ Wong, 2012: 2

αποτελούν μέλη της. Επίσης, από το γεγονός ότι αποτελεί τη μοναδική νομικά δεσμευτική συνθήκη σχετικά με το αίτημα του απόρρητου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, σε ότι αφορά στο άμεσο μέλλον, τη μόνη διεθνή συμφωνία, για την οποία ευσταθεί ο ισχυρισμός ότι είναι μία συνθήκη παγκόσμιου κύρους αναφορικά με τη ιδιωτικότητα των φυσικών προσώπων. Τέλος, επισημαίνεται, ότι το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, και όχι μόνο όσες είναι αναγνωρισμένα μέλη της ΕΕ, μετέχουν στη Σύμβαση βάσει της υπογραφής τους.⁹

Η τελική μορφή της οφείλεται εν πολλοίς στην επίδραση και επιρροή των ζητημάτων που προέκυψαν κατά την εν λόγω περίοδο αναφορικά με την κινητικότητα και το αίτημα προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Το αρχικό περιεχόμενο της Σύμβασης γνωστοποιήθηκε από το Συμβούλιο, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και, συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 1981, ενώ τέθηκε σε ισχύ τέσσερα χρόνια αργότερα και, συγκεκριμένα, στην 1^η Οκτωβρίου 1985.¹⁰

Η σημασία της ήταν εξέχουσα, καθώς επρόκειτο για την πρώτη νομική πράξη με σαφή αναφορά στα προσωπικά δεδομένα και σαφή στόχευση σχετική με την προστασία τους. Μάλιστα, η αποκλειστικότητα αυτή διήρκησε για περίπου μία δεκαετία ¹¹ έως ότου εμφανίστηκαν και άλλα παρόμοια κείμενα νομικής ισχύος με συναφές ή πανομοιότυπο περιεχόμενο.

Περαιτέρω, η Σύμβαση «έθιγε» για πρώτη φορά μία σειρά από σημαντικά ζητήματα, όπως την αρχή του περιορισμού του σκοπού, ήτοι η προϋπόθεση της ύπαρξης συγκεκριμένης και ορισμένης σκοπιμότητας σχετικά με την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, έθετε ως ζητούμενο την επάρκεια της παρασχεθείσας προστασίας με συγκεκριμένα κριτήρια αλλά και συγκεκριμένα όρια ως προς την ποσότητα των δεδομένων που ανταλλάσσονται μεταξύ δύο χωρών ενώ αναφερόταν ρητά και σε ζητήματα ποιότητας.

Έτσι, αποτέλεσε μία πρωταρχική προσπάθεια νομικής διασφάλισης των προσωπικών δεδομένων και διαμόρφωσης προϋποθέσεων σχετικά με την επεξεργασία τους. Παράλληλα, στο πλαίσιο της Σύμβασης 108, για πρώτη φορά, έγινε λόγος σε «ευαίσθητα» δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Πρόκειται για τα

⁹ Greenleaf, 2017: 13

¹⁰ Greenleaf, 2017: 14

¹¹ De Hert & Papakonstantinou, 2014,

δεδομένα που σχετίζονται με την καταγωγή, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, τη συνδικαλιστική δράση, καθώς και άλλα γενετικού ή βιομετρικού χαρακτήρα.¹²

Εν γένει, η Σύμβαση στη σημερινή της μορφή αποτελεί ένα λεπτομερές νομικό πλαίσιο σχετικά με τη ροή των δεδομένων μέσω των συνόρων των κρατών-μελών. Σύμφωνα με τον ίδιο τον φορέα εκπόνησής του, ήτοι το Συμβούλιο της Ευρώπης *«αποτελεί γέφυρα μεταξύ διαφόρων περιοχών του κόσμου και διαφορετικά κανονιστικά πλαίσια, συμπεριλαμβανομένης της νέας νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (GDPR)»*.¹³

Έτσι, όλο και περισσότερες χώρες σε όλο τον κόσμο επιθυμούν την ένταξή τους σε αυτή, καθώς στη βάση αυτής αποκτούν σαφή πλεονεκτήματα και εναρμονίζονται με το σχετικό διεθνές πλαίσιο, χωρίς, από την άλλη πλευρά, να αντιμετωπίζουν κάποια σχετικά προβλήματα. Κυρίως όμως, με τον τρόπο αυτό, επεκτείνεται ένα πλαίσιο κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που συμβάλλει, με τη σειρά του, στην εύρυθμη λειτουργία των διεθνών σχέσεων, τόσο από πολιτική όσο και από οικονομική άποψη. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή ενθαρρύνει την ένταξη νέων χωρών στη Σύμβαση, με απαραίτητη προϋπόθεση όμως την πλήρωση των σχετικών όρων.

Επισημαίνεται ότι κατά την περίοδο έκδοσης του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, οι ιθύνοντες της ΕΕ έκριναν σκόπιμο να επικαιροποιήσουν τη Σύμβαση 108 μέσω ενός τροποποιητικού πρωτοκόλλου. Το κίνητρο για την τροποποίηση ανά σημεία αφορούσε σαφώς στην προσαρμογή της Σύμβασης στις νέες εξελίξεις σχετικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και, κυρίως, στις απαιτήσεις που τίθενται βάσει του GDPR.¹⁴

Αυτές αναφέρονται στο στοιχείο της διασφάλισης της ιδιωτικότητας αναφορικά με τη διάδοση της χρήσης των νέων τεχνολογιών, καθώς και την ενίσχυση των μέσων ορθής και αποτελεσματικής επιβολής της. Εν γένει, η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, παραμένει *«μοναδική νομικά δεσμευτική διεθνή συνθήκη στον τομέα της προστασίας προσωπικών δεδομένων»*.¹⁵

¹² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168089ff4e

¹³ <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prosopika-dedomena-epikairopoiithike-i-symvasi-108-toy-symvolyioy-tis-eyropis>

¹⁴ <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prosopika-dedomena-epikairopoiithike-i-symvasi-108-toy-symvolyioy-tis-eyropis>

Συνοπτικά, η σημασία και η εμβέλειά της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης, εκτός από το ότι αναφέρεται σε ένα διαρκώς επίκαιρο ζήτημα, αυτό της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συνάγεται και από το γεγονός ότι την έχουν υπογράψει περισσότερα από 50 κράτη του κόσμου. Συνεπώς, αυτά δεσμεύονται ως προς το περιεχόμενο και τους σκοπούς της, άρα υποχρεούνται να επιτηρούν τους όρους διασφάλισης των προσωπικών δεδομένων, καθώς και να επιβάλλουν κυρώσεις στις περιπτώσεις κατά τις οποίες διαπιστώνεται η μη τήρησή τους.

1.3.2. Η Οδηγία 95/46/EK ως βασικό μέσο προστασίας των προσωπικών δεδομένων επί 23 χρόνια

Μέχρι την έναρξη ισχύος του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η Οδηγία 95/46/EK *«αποτελούσε το βασικό νομικό πλαίσιο για την προστασία - του θεμελιώδους δικαιώματος - των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρώπη»*.¹⁶ Ήτοι, μία εγγύηση προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι πιθανών αυθαιρεσιών σχετικά με την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων αλλά και, παράλληλα, της ελευθερίας κυκλοφορίας των δεδομένων αυτών για θεμιτούς σκοπούς, που σχετίζονται με την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, και με θεμιτά μέσα. Αυτή, γενικές γραμμές, ήταν *«γνωστή στον αγγλοσαξωνικό κόσμο ως “privacy Detective”*».¹⁷

Αρχικά, το περιεχόμενό της καθορίστηκε τόσο στη βάση της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και με βάση τις σχετικές κατευθύνσεις, όσο και αναφορικά τη σημασία που είχε στα μέσα της δεκαετίας του 1990 το ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αντίστοιχα προς τις εξελίξεις της περιόδου. Έτσι, αποτέλεσε για πολλά χρόνια το κοινοτικό νομικό μέσο *«εναρμόνισης της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων όσον αφορά τις δραστηριότητες επεξεργασίας και τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ κρατών μελών»*.¹⁸

¹⁶ sev.org.gr/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf

¹⁷ Κανελλοπούλου-Μπότη, 2014

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

Περαιτέρω, η εφαρμογή της αφορούσε στην προστασία έννομων αγαθών, όπως αυτά που σχετίζονται με την ιδιωτικότητα και την προσωπική ζωή, τον πληροφοριακό αυτοπροσδιορισμό, το δικαίωμα της ελευθερίας στην έκφραση κ.λπ. Σαφώς, αυτά, όπως γίνεται αντιληπτό συνδέονται με το μείζον ζήτημα της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.¹⁹

Σημειώνεται, σε αυτό το πλαίσιο, ότι η εν λόγω Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Ν. 2472/1997. Ωστόσο, η ενσωμάτωση αυτή έλαβε χώρα με κάποιες διαφοροποιήσεις. Χαρακτηριστική είναι η βασική διαφοροποίηση που αφορά στον τίτλο του εν λόγω νόμου σε σχέση με την ευρωπαϊκή Οδηγία και, πιο συγκεκριμένα, στην παράλειψη οποιασδήποτε μνείας σχετικά με *«τη διευκόλυνση της ελεύθερης διακίνησης δεδομένων»*.²⁰

Εντούτοις, δεδομένων και των ιδιαίτερων τοπικών συνθηκών που αφορούν στα νομοθετικά πλαίσια των επιμέρους κρατών-μελών, εντοπίστηκαν σαφείς διαφορές και, αντίστοιχα, αποκλίσεις, ως προς την εφαρμογή της Οδηγίας. Αυτές, με την πάροδο των χρόνων και, ιδιαίτερα, με τη διάχυση της ψηφιακής τεχνολογίας, σε παγκόσμιο επίπεδο, κατέστησαν πιο έντονες και ήγειραν σαφείς προβληματισμούς τόσο εκ μέρους των πολιτών των κρατών-μελών όσο και εκ μέρους των ιθυνόντων της ΕΕ σχετικά με την αποτελεσματικότητα και την εμβέλεια της Οδηγίας.

Σημειώνεται ότι, χαρακτηριστικό παράδειγμα, μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ αναφορικά με τα προαναφερθέντα κενά και τις αποκλίσεις αποτελεί η Ελλάδα, η οποία μάλιστα, τέθηκε ενώπιον ποινικών κυρώσεων. Η επισήμανση αυτή είναι πολύ σημαντική αναφορικά με το μείζον ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα, τόσο μεμονωμένα όσο και στη βάση του γεγονότος ότι αποτελεί κράτος-μέλος της ΕΕ.

Γενικότερα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την πάροδο των χρόνων, κατέστη σαφές ότι οι εν λόγω διαφορές *«μπορεί να συνιστούν εμπόδιο για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων στο επίπεδο της Ένωσης, να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και να εμποδίζουν τις αρχές στην εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους, όπως*

¹⁹ Κανελλοπούλου-Μπότη, 2014

²⁰ Κανελλοπούλου-Μπότη, 2014

αυτές απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης».²¹ Έτσι, διαμορφώθηκε σταδιακά το υπόβαθρο προβληματισμών και ενεργειών που συντέλεσε στη δημιουργία και την έκδοση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

1.3.3. Οδηγίες και Κανονισμοί σχετικού περιεχομένου της ΕΕ που εκδόθηκαν μετά από την Οδηγία 95/46/EK και τον Κανονισμό 2016/679

Σημειώνεται ότι κατά το διάστημα των 23 ετών κατά τα οποία ήταν εν ισχύ η Οδηγία 95/46/EK, εκδόθηκαν εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης Οδηγίες, οι οποίες προσδιόριζαν το εν λόγω νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με μια σειρά από ειδικότερα ζητήματα, μικρότερης ή μεγαλύτερης σημασίας. Η λειτουργία τους ορίστηκε από τις εξελίξεις της κάθε εποχής, όπως αυτές σχετίζονταν με την τεχνολογική πρόοδο και τα σχετικά θέματα που προέκυπταν.

Έτσι, η Οδηγία 2002/58/EK προέκυψε στη βάση των κινδύνων που συνεπαγόταν για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και, εν γένει, η διάθεσή τους, καθώς και η επεξεργασία τους, στο πλαίσιο της λειτουργίας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σαφώς, η απόφαση για την έκδοσή της μαρτυρά την ταχεία ανάπτυξη των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως αυτή αποτυπώνεται στα δρώμενα της συγκεκριμένης χρονολογικής περιόδου.²²

Στο ίδιο πλαίσιο, η Οδηγία 2006/24/EK εκδόθηκε με σκοπό «τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK».²³ Έτσι, η χρησιμότητά της, αναδείχθηκε στη βάση της προηγούμενης Οδηγίας του 2002.²⁴

Στη συνέχεια, τελευταία στη σειρά των σχετικών Οδηγιών βρίσκεται η Οδηγία 2009/136/EK.²⁵ Και σε αυτή την περίπτωση το κίνητρο έκδοσης της Οδηγίας σχετιζόταν με τη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων κατά τα περιστατικά επικοινωνίας με ηλεκτρονικά μέσα. Λειτουργήσε τροποποιητικά τόσο ως προς την αντίστοιχη Οδηγία 2002/22/EK αναφορικά με τα δικαιώματα των χρηστών όσο και

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EL>

²³ https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,123482&_dad=portal&_schema=PORTAL

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0024&from=EL>

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32009L0136>

ως προς την προαναφερθείσα Οδηγία 2002/38/EK αλλά και τον Κανονισμό 2006/2004, που αφορούσε στη διαμόρφωση του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ σχετικά με το κίνητρο προστασίας των καταναλωτών.²⁶

1.3.3.1. Οι επτά αρχές του ΟΟΣΑ σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Περαιτέρω όμως, σε ότι αφορά στην Οδηγία 95/46/EK καθαυτή, διαμορφώθηκε βάσει των επτά αρχών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), όπως λήφθηκαν υπόψη από τους ιθύνοντες της ΕΕ. Συγκεκριμένα, αυτές εστιάζουν κατ' αρχάς στο αίτημα της ενημέρωσης των φυσικών προσώπων στις περιπτώσεις που τα προσωπικά τους δεδομένα τίθενται υπό επεξεργασία. Έτσι, κρίνεται αθέμιτη η πρακτική της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων χωρίς τα φυσικά πρόσωπα να το γνωρίζουν.²⁷

Επίσης, στο κριτήριο της σκοπιμότητας, ήτοι στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποκλειστικά με γνώμονα τους δηλωθέντες σκοπούς αυτής της επεξεργασίας. Π.χ. αν τα προσωπικά δεδομένα ζητηθούν στη βάση σκοπών ιατρικού χαρακτήρα, πρέπει να τεθούν υπό επεξεργασία αποκλειστικά για αυτούς τους σκοπούς και όχι για άλλους.²⁸

Στο ίδιο πλαίσιο, τίθεται και το αίτημα της συγκατάβασης εκ μέρους των φυσικών προσώπων σχετικά με τη διάθεση και την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων. Βάσει αυτής της αρχής, αποκλείεται η χρησιμοποίηση των προσωπικών δεδομένων για οποιονδήποτε σκοπό χωρίς προηγουμένως να έχει δοθεί η συγκατάθεση των φυσικών προσώπων σχετικά με αυτή.²⁹

Η επόμενη αρχή σχετίζεται με το κριτήριο της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για την προστασία τους έναντι πιθανών καταχρήσεων και αυθαιρεσιών. Σαφώς, όπως γίνεται αντιληπτό, η εν λόγω αρχή σχετίζεται με την αμέσως προηγούμενη που αναφέρεται στην προϋπόθεση της συγκατάθεσης των φυσικών προσώπων.

²⁶ https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,123482&_dad=portal&_schema=PORTAL

²⁷ Lord, 2018

²⁸ Ιγγλεζάκης, 2004

²⁹ Lord, 2018

Εν συνεχεία, τίθεται το αίτημα της ενημέρωσης των προσώπων σχετικά με τον χρόνο αποκομιδής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων. Από κοινού με τις δύο προαναφερθείσες αρχές, η συγκεκριμένη δημιουργεί ένα, κατά το δυνατόν πλήρες, δίκτυο προστασία των φυσικών προσώπων ενάντια στην αυθαίρετη επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων και θέτει τον όρο της γνώσης τους σχετικά με αυτή, σε κάθε περίπτωση.³⁰

Περαιτέρω, σύμφωνα με την Οδηγία 95/46/EK, τα φυσικά πρόσωπα δύνανται ανά πάσα στιγμή να έχουν πρόσβαση στα προσωπικά τους δεδομένα, για τη διάθεση και την επεξεργασία των οποίων έχουν δώσει τη σχετική συγκατάθεσή τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δύνανται να ενημερώσουν σχετικά με αλλαγές που σχετίζονται με αυτά, π.χ. τόπος κατοικίας, στάτους οικογενειακής ζωής κ.λπ.

Εξαιρετικής σημασίας είναι και η έβδομη αρχή που απηχείται στο πνεύμα του κειμένου της Οδηγίας 95/46/EK και σχετίζεται με τις ευθύνες όσων προβαίνουν στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων. Ήτοι, στα μέσα με τα οποία τα φυσικά πρόσωπα δύνανται να αναζητήσουν και να τεκμηριώσουν ευθύνες σχετικά με την παραβίαση των προηγούμενων έξι αρχών.³¹

Με λίγα λόγια, η Οδηγία εστίαζε σε στοιχεία όπως οι προθέσεις και οι σκοποί της επεξεργασίας, το αίτημα της γνώσης των στοιχείων των συλλεκτών των προσωπικών δεδομένων εκ μέρους των φυσικών προσώπων αλλά και των οργανισμών που αυτοί αντιπροσωπεύουν και τους τύπους και τις κατηγορίες στις οποίες εντάσσονται τα προσωπικά δεδομένα.³²

Ακόμα, τη γνώση όσων δύνανται να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και τους όρους της πιθανής κυκλοφορίας τους σε άλλες χώρες από αυτές που διαμένουν τα φυσικά πρόσωπα. Τέλος, έδινε ιδιαίτερη έμφαση στα είδη των μέτρων που αξιοποιούνταν για την προστασία των δεδομένων, τόσο με κατασταλτικούς όσο και με προληπτικούς σκοπούς. Δηλαδή, αφενός αναφορικά με την άμεση αντιμετώπιση φαινομένων αυθαιρεσίας και κατάχρησης όσο και με την πρόληψη παρόμοιων μελλοντικών φαινομένων.³³

³⁰ Ιγγλεζάκης, 2004

³¹ Lord, 2018

³² Lord, 2018

³³ Κανελλοπούλου-Μπότη, 2014

1.3.4. Η Οδηγία 680/2016/ΕΕ

Προτού λάβει χώρα η εκτενής αναφορά στο θεωρητικό περιεχόμενο και τους βασικούς άξονες του GDPR κρίνεται σκόπιμη μία σύντομη αναφορά στην Οδηγία 680/2016 της ΕΕ. Αυτή, επί της ουσίας αποτέλεσε ένα ακόμα νομικό μέσο ενίσχυσης του πλαισίου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της ΕΕ αλλά και αναφορικά με τις περιπτώσεις διάθεσής τους κατά τη συνεργασία με φορείς που βρίσκονται εκτός αυτής.³⁴

Για τον λόγο αυτό εκδόθηκε παράλληλα με τον Γενικό Κανονισμό ως ενισχυτικό μέσο αυτού. Το περιεχόμενό της βασίστηκε στην προγενέστερη Οδηγία 95/46/ΕΚ αλλά και στην απόφαση πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου, η εφαρμογή της οποίας σχετίζεται με το πλαίσιο *«της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και της αστυνομικής συνεργασίας»*.³⁵

Έτσι, το περιεχόμενό της, επί της ουσίας, «συμπληρώνει» το αντίστοιχο περιεχόμενο του Γενικού Κανονισμού και εξειδικεύεται αναφορικά με τον συγκεκριμένο τομέα. Ήτοι αφορά στους όρους επιτέλεσης της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας με σκοπό την αντιμετώπιση αδικημάτων ποινικού χαρακτήρα αλλά και στην παράλληλη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφορικά με το «ευαίσθητο» αυτό ζήτημα.

Εν ολίγοις, αναφορικά με αυτές τις περιπτώσεις, εφαρμόζεται από τα κράτη-μέλη η συγκεκριμένη Οδηγία ενώ αναφορικά με το ευρύ πλαίσιο των υπόλοιπων περιπτώσεων τίθεται σε ισχύ ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Έτσι, η έκδοσή της κρίθηκε απαραίτητη στο πλαίσιο της διαμόρφωσης ενός πληρέστερου πλαισίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων αλλά και της εύρυθμης δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών.

1.3.5. Η Οδηγία 681/2016/ΕΕ

Πρόκειται για μία Οδηγία, της οποίας η έκδοση έπεται χρονικά της αντίστοιχης 680/2016/ΕΕ, όπως, εξάλλου, συνεπάγεται και από την αρίθμησή της. Το περιεχόμενό της είναι εξειδικευμένο και αναφέρεται *«στη χρήση των δεδομένων που*

³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&rid=1>

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&rid=1>

περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNR) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων».³⁶ Ήτοι, σε ένα μείζον και ευαίσθητο θέμα που αφορά στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε συνδυασμό με την εξιχνίαση σοβαρών αξιόποινων πράξεων.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι σκοποί, το αντικείμενο και το περιεχόμενό της σχετίζονται με τη στόχευση που τίθεται στο πλαίσιο της προαναφερθείσας οδηγίας. Ωστόσο, δεν ταυτίζεται πλήρως και, ως εκ τούτου, η έκδοσή της κρίθηκε απαραίτητη σχετικά με την πλήρη «κάλυψη» των τομέων στους οποίους αναφέρονται αμφότερες οι Οδηγίες.

1.4. Θεωρητικό περιεχόμενο και βασικοί άξονες του GDPR

Η παρούσα ενότητα είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς αναφέρεται στο βασικό ερευνητικό ερώτημα, ήτοι στο θεωρητικό περιεχόμενο και τους βασικούς άξονες του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Σε αυτό το πλαίσιο, σημειώνεται αρχικά ότι η απόφαση για την έκδοση του εν λόγω Κανονισμού, υπήρξε συνέπεια συζητήσεων και διαβουλεύσεων που έλαβαν χώρα ανάμεσα στους ιθύνοντες της ΕΕ κατά τη διάρκεια όλων των προηγούμενων χρόνων.

Συγκεκριμένα, έπειτα από τις χρόνιες αυτές διαβούλευσης και στο πλαίσιο της διαπίστωσης των «κενών» που χαρακτήριζαν την εφαρμογή της Οδηγίας 95/46/EK εκ μέρους των κρατών-μελών της ΕΕ, τα τρία βασικά όργανα της ΕΕ, ήτοι το Συμβούλιο, η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο, κατά τα τέλη του 2015, έφτασαν σε συμφωνία σχετικά με την έκδοση του νέου Κανονισμού.

Η μορφή αυτού, εν τέλει, οριστικοποιήθηκε και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες, το Απρίλιο του 2016. Σύμφωνα με μία άποψη, ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα αποτελεί το πλέον σύγχρονο και συνεργατικό πλαίσιο προστασίας σε όλη την ΕΕ και ως εκ τούτου κρίθηκε επιτακτική η ενσωμάτωσή του στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών.³⁷

³⁶ https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,123482&_dad=portal&_schema=PORTAL

³⁷ <https://digitalguardian.com/blog/what-data-protection-directive-predecessor-gdpr>

1.4.1. Το αίτημα της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των φυσικών προσώπων και η αρχή της αναλογικότητας

Το περιεχόμενο του Κανονισμού, όπως εξάλλου αναφέρεται και στον τίτλο του, σχετίζεται με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, οι σκοποί του ορίζονται με βάση το άρθρο 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο και παρέχει στα όργανα της ΕΕ και, ειδικότερα, στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τη δικαιοδοσία διαμόρφωσης των κανόνων για την προστασία αυτή.³⁸

Αυτό, εξάλλου, αναφέρεται ρητά και στο σώμα του Κανονισμού, όπου γίνεται αναφορά και στα προγενέστερα κείμενα του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, στο εισαγωγικό σημείο του Κανονισμού γίνεται επίκληση της αναφοράς των κειμένων αυτών, σύμφωνα με την οποία *«κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν»*.³⁹

Ήτοι, από την επισήμανση αυτή, αυτόματα συνάγεται το στοιχείο της καθολικότητας που πρέπει να φέρει το πλαίσιο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Περαιτέρω, στο κείμενο του εν λόγω άρθρου και, συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2, παρέχεται η σχετική δικαιοδοσία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να *«θεσπίζουν τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης»*.⁴⁰

Μάλιστα, στον Γενικό Κανονισμό τονίζεται ότι ο σεβασμός στα προσωπικά δεδομένα υφίσταται άσχετα από την ιθαγένεια και τον τόπο καταγωγής του κάθε φυσικού προσώπου άρα και ανεξαιρέτως για όλα τα φυσικά πρόσωπα. Πρόκειται για ένα θέμα μείζονος σημασίας, καθώς το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός της ΕΕ και βρίσκονται σε θέση, εκ του αντικειμένου της δραστηριοποίησής τους, να έχουν στη διάθεσή τους προσωπικά δεδομένα, οφείλουν να συμμορφώνονται προς τις σχετικές προβλέψεις.

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

⁴⁰ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/slee/arthro-16-synthiki-gia-ti-leitoyrgia-tis-eyropaikis-enosis>

Παράλληλα, δεδομένου ότι ο Κανονισμός θεσπίστηκε στη βάση του άρθρου 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τίθεται εκ μέρους των κρατών-μελών η υποχρέωση, στο πλαίσιο της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου να ασκήσουν τις δραστηριότητες που απαιτούνται *«στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η τήρηση των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητων αρχών»*.⁴¹

Έτσι, δεδομένου ότι ο Κανονισμός εντάσσεται στο δίκαιο της ΕΕ, απαιτείται η σχετική «συμμόρφωση» των κρατών-μελών ως προς την εφαρμογή του. Σε ότι αφορά, συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, η ανεξάρτητη αρχή, στην αρμοδιότητα της οποίας, εμπίπτει ο έλεγχος για τον οποίο γίνεται λόγος στην παράγραφο 2 του άρθρου 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Αναλυτική αναφορά στο έργο και τις αρχές που διέπουν τη λειτουργία της γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο της εργασίας. Σημειώνεται επίσης ότι, εύλογα, το έργο της αρχής προσδιορίζεται και στη βάση των ειδικών κανόνων που προβλέπονται σχετικά από το άρθρο 39 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι το Συμβούλιο *«εκδίδει απόφαση με την οποία καθορίζει τους κανόνες σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα κράτη μέλη»*.⁴²

Περαιτέρω, ο Κανονισμός θέτει το κίνητρο της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων με γνώμονα την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των φυσικών προσώπων και όχι την εναντίωση σε αυτά, μέσω παράνομων και αθέμιτων πρακτικών. Σε αυτό το πλαίσιο τονίζεται και η σχετικότητα του δικαιώματος στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Αυτή αναφέρεται στην πολύπλοκη σχέση του εν λόγω δικαιώματος με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα (στην κατοικία, την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, στις επικοινωνίες, στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, στην ελευθερία της έκφρασης, στην αμερόληπτη κρίση εκ μέρους των δικαστηρίων κ.λπ.), όπως αυτά τηρούνται και γίνονται σεβαστά στο πλαίσιο των σύνθετων σχέσεων μεταξύ των μελών των σύγχρονων κοινωνιών. Η σχέση αυτή ορίζεται στο πλαίσιο της αρχής της

⁴¹ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/slee/arthro-16-synthiki-gia-ti-leitoyrgia-tis-eyropaikis-enosis>

⁴² <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/see/arthro-39-synthiki-gia-tin-eyropaiki-enosi>

αναλογικότητας,⁴³ η οποία ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα, σύμφωνα με αυτή «το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης πρέπει να αντιστοιχεί στον επιδιωκόμενο στόχο της».⁴⁴

1.4.2. Η παράμετρος της τεχνολογικής προόδου και της έλευσης της ψηφιακής εποχής

Η αναγκαιότητα έκδοσης του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα εκ μέρους της ΕΕ προήλθε από δύο βασικές εξελίξεις. Κατά πρώτον, από την έλευση της ψηφιακής εποχής με το σύνολο των στοιχείων που τη χαρακτηρίζει. Δηλαδή, την ανάδειξη και επέκταση του διαδικτύου στο μεγαλύτερο μέρος των χωρών, οικιών, εργασιακών και κοινωνικών χώρων του πλανήτη και τη καθολικότητα της χρήσης των κινητών τηλεφώνων και δη των λεγόμενων smartphones -τα οποία παρέχουν ευρύ πλαίσιο δυνατοτήτων στους χρήστες.⁴⁵

Επίσης, των σύγχρονων ηλεκτρονικών υπολογιστών, την αύξηση της χωρητικότητας και της μνήμης των σύγχρονων συσκευών, τη δημοτικότητα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ. Η σύγχρονη αυτή πραγματικότητα «συμπυκνώνεται» εξάλλου στη διαπίστωση ότι «ο ψηφιακός κόσμος είναι ένα πεδίο διασκέδασης και πληροφόρησης για τους χρήστες και πεδίο εξόρυξης ενός εκ των πολυτιμότερων αγαθών, όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια, των προσωπικών δεδομένων».⁴⁶

Μάλιστα, οι εξελίξεις αυτές, όπως εξάλλου τονίζεται και στο κείμενο του Κανονισμού, κατέστησαν ακόμα πιο έντονες στο πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ και των σκοπών της όπως αυτοί ορίζονται από τις Συνθήκες. Δηλαδή, εντός ενός κοινού διακρατικού εγχειρήματος το οποίο λειτουργεί με κοινούς κανόνες ανά περίπτωση στα πεδία της πολιτικής και της οικονομίας και, στο πλαίσιο του δυνατού, σε αυτό της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στην κατακόρυφη αύξηση του βαθμού επεξεργασίας δεδομένων

⁴³ Ειδικότερα, στη βάση της αρχής της αναλογικότητας ορίζεται ότι «οι περιορισμοί που επιβάλλονται στην άσκηση ενός θεμελιώδους δικαιώματος πρέπει να εξυπηρετούν καταρχάς έναν θεμιτό σκοπό και να είναι κατάλληλοι (πρόσφοροι), αναγκαίοι και αναλογικοί υπό στενή έννοια για την επίτευξη αυτού του σκοπού». Τσιλιώτης, 2020

⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/proportionality.html?locale=el>

⁴⁵ Δεμερτζής κ.ά, 2020: 5

⁴⁶ Δεμερτζής κ.ά, 2020: 5

προσωπικού χαρακτήρα από φορείς τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα που λειτουργούν εντός της ΕΕ.

Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, τα δεδομένα αυτά καθίστανται προσβάσιμα σε διεθνές επίπεδο. Η διαπίστωση αυτή «αντανακλά» την εμβέλεια και τη σοβαρότητα του ζητήματος, η οποία δεν είναι τοπική, εθνική ή ευρωπαϊκή αλλά διεθνής. Εξάλλου, με τις νέες τεχνολογίες και τα εικονικά περιβάλλοντα, κατά τη σύγχρονη εποχή, επιτυγχάνεται η διάδραση μεταξύ των ανθρώπων ανεξαρτήτως τοποθεσίας και «εκμηδενίζονται» οι αποστάσεις.

1.4.3. Η παράμετρος της ασύμμετρης και πλημμελούς εφαρμογής της Οδηγίας από τα κράτη-μέλη

Κατά δεύτερον, η έκδοση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και η μεγαλύτερη «βαρύτητά» του έναντι της Οδηγίας, απηχεί «την ασυμμετρία εφαρμογής της Οδηγίας από τα κράτη-μέλη, εξαιτίας της οποίας προέκυψε έλλειμμα προστασίας της ιδιωτικότητας όπως φάνηκε στην πράξη».⁴⁷ Συγκεκριμένα, στον Κανονισμό τονίζεται ότι παρά τα ισχυρά και ορθά αιτήματα που εμπεριέχονται στην Οδηγία, αυτή δεν κατέστη δυνατό να προσδώσει στους πολίτες της ΕΕ μία αίσθηση ασφάλειας αναφορικά με τους όρους διάθεσης και διαχείρισης των προσωπικών τους δεδομένων, ιδιαίτερα σε μια εποχή κατά την οποία η ροή, καθώς και η επεξεργασία τους επισυμβαίνει με ταχείς ρυθμούς.

Η εξέλιξη αυτή μαρτυρά και τη σαφή διαφοροποίηση των Κανονισμών από τις Οδηγίες, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω. Δηλαδή, έγινε αντιληπτό από τους ιθύνοντες της ΕΕ ότι μία Οδηγία, ελέω του νομικού της χαρακτήρα, στην πράξη δεν αποδείχθηκε ικανή να διασφαλίσει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και, ως εκ τούτου, ότι απαιτούνταν εν προκειμένω ένας Κανονισμός.

Χαρακτηριστικό είναι ότι, ανάλογα με την περίπτωση, η Οδηγία εφαρμόστηκε κατά καιρούς πλημμελώς ή με σοβαρές χρονικές καθυστερήσεις, όπως συνέβη, χαρακτηριστικά, στην περίπτωση της Ελλάδας. Έτσι, στην πορεία των χρόνων από την έκδοση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ εντοπίστηκαν σοβαρές «ελλείψεις», επιτηδευμένες ή μη αναφορικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

⁴⁷ https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf

1.4.4. Ο διπλός στόχος της ελεύθερης αλλά και προστατευμένης κυκλοφορίας των προσωπικών δεδομένων

Περαιτέρω όμως, η απόφαση για την εφαρμογή του Κανονισμού, απηχεί και την πρόθεση της απρόσκοπτης και ορθολογικής λειτουργίας των επιχειρήσεων, με ευεργετικά οικονομικά αποτελέσματα από τη μία πλευρά και τον σεβασμό στα προσωπικά δεδομένα. Το κίνητρο δηλαδή υπήρξε εξ αρχής διπλό και από αυτή την άποψη, όπως, εξάλλου, συνάγεται και από τους γενικότερους σκοπούς λειτουργίας της ΕΕ.

Σε αυτό το πλαίσιο, τέθηκαν τόσο κριτήρια που σχετίζονται με τη δημοκρατία και τον σεβασμό στην προσωπικότητα του φυσικού προσώπου όσο και κριτήρια που αναφέρονται στη γενικότερη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Δηλαδή, συνοπτικά τέθηκε από την ΕΕ το αίτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με έμφαση, ωστόσο, στην περιβολή τους με ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο-«δίκτυο» προστασίας.

Παράλληλα, διατυπώθηκε ρητά, εν μέσω του Κανονισμού, το αίτημα της αυστηρότητας σε σχέση με τους όρους εφαρμογής του. Αυτή σχετίζεται με την δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των φυσικών προσώπων και των φορέων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα που διαθέτουν και χειρίζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Π.χ. ιδιωτικών εμπορικών επιχειρήσεων, υπουργείων, φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης κ.λπ.

1.4.5. Το αίτημα του ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε όλα τα κράτη-μέλη

Συνεπώς, κατά τα χρόνια που προηγήθηκαν της διαμόρφωσης και της θέσης σε ισχύ του Κανονισμού, ετίθεντο, με όλο και μεγαλύτερη ένταση, τα αιτήματα της συνοχής, της ομοιομορφίας και της σταθερότητας. Ειδικότερα, σε ότι αφορά στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα -αλλά και σε σχέση με τα υπόλοιπα θεμελιώδη δικαιώματα των φυσικών προσώπων-, εκ μέρους των κρατών-μελών.⁴⁸

⁴⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

Έτσι, το αίτημα αυτό μεταφράστηκε στην πράξη, στις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που συνεπάγεται για όλα τα κράτη-μέλη η υιοθέτηση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Εξάλλου, το παράδειγμα της πλημμελούς εφαρμογής της Οδηγίας 95/46/EK, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας, και των «κενών» στα οποία αυτή οδήγησε ήταν πρόσφατο και ιδιαίτερα εμφατικό για τους ιθύνοντες της ΕΕ αλλά και για τα φυσικά πρόσωπα που διαβιούν εντός της.

1.4.6. Η επιτρεπτή δυνατότητα εξειδίκευσης ανάλογα με την περίπτωση και τις κατά τόπους και χώρους ιδιαιτερότητες

Εντούτοις, το επιθυμητό ισοδύναμο επίπεδο προστασίας δεν αποκλείει και τη δυνατότητα εξειδίκευσης κανόνων στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών σε συγκεκριμένους τομείς που τα κράτη-μέλη κρίνουν απαραίτητο και, ανάλογα με τις τοπικές και, γενικότερα, τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Ως εκ τούτου, βάσει του Κανονισμού επιτρέπεται στα κράτη-μέλη να προσδιορίζουν τους όρους, τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της αναλογικότητας στο πλαίσιο της εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, λαμβάνεται υπόψη η εμβέλεια των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός της ΕΕ ενώ ορίζονται και ευθύνες αλλά και κριτήρια αναφορικά με την πληρότητα αυτής της εφαρμογής. Σαφώς, οι ευθύνες αυτές είναι νομικού τύπου και δεσμευτικού χαρακτήρα.

Σε αυτό το πλαίσιο, ενδεικτικό παράδειγμα είναι αυτό της επιτρεπτής παρέκκλισης *«για οργανισμούς που απασχολούν λιγότερα από 250 άτομα όσον αφορά την τήρηση αρχείων»*.⁴⁹ Σημειώνεται ότι οι παρεκκλίσεις αυτές ανάγονται, ως προς τη σκοπιμότητά τους, στη διπλή στόχευση του Κανονισμού, ήτοι στη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των επιχειρήσεων ανεξαρτήτως εμβέλειας και μεγέθους

⁴⁹ Μάλιστα, στο διαδίκτυο λειτουργούν και ιστοσελίδες, οι οποίες αναλύουν τα επιμέρους δεδομένα των μικρών επιχειρήσεων και παρέχουν ενημέρωση αναφορικά με το αν είναι συμβατές με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. <https://www.taxheaven.gr/circulars/27607/arora-ti-einai-o-gdpr-kai-poiies-oi-ypoxrewseis-twn-epixeirhsewn>

αλλά και στην προστασία των φυσικών προσώπων έναντι πιθανών εκδηλώσεων αυθαιρεσίας.

1.4.7. Η κατηγοριοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του άρθρου 9 του Γενικού Κανονισμού

Όπως προαναφέρεται, ο όρος «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» αναφέρεται, υπό μία ευρεία έννοια, στα στοιχεία αυτά που δύνανται να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση ενός προσώπου. Ήτοι, αριθμός ταυτότητας, διεύθυνση, αριθμός φορολογικού μητρώου, αριθμός μητρώου κοινωνικής ασφάλισης κ.λπ. Εντούτοις, στο πλαίσιο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα θεμελιώνεται μία ειδικότερη διάκριση.

Ειδικότερα, η διάκριση που αναφέρεται στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ειδικής κατηγορίας. Αυτά ορίζονται στο άρθρο 9 του Γενικού Κανονισμού και αναφέρονται στην καταγωγή του φυσικού προσώπου, την πολιτική του ιδεολογία και τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, τη συνδικαλιστική του δραστηριοποίηση, τις σεξουαλικές του προτιμήσεις, την κατάσταση της υγείας του αλλά και δεδομένα γενετικού χαρακτήρα.⁵⁰

Τα δεδομένα αυτά ορίζονται ως ειδικά και ευαίσθητα, καθώς οι κίνδυνοι που προκύπτουν από την κατάχρησή ή την εν γένει αθέμιτη χρήση τους, δύνανται να είναι σαφώς μεγαλύτεροι σε σχέση με τους κινδύνους που εγκυμονεί η επεξεργασία των λοιπών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, ο Γενικός Κανονισμός θέτει με ένταση το αίτημα ισχυρότερης προστασίας των δεδομένων αυτών.

Μάλιστα, το αίτημα αυτό καθίσταται σαφώς πιο σημαντικό ένεκα των διαπιστωμένων διαρροών και παραβιάσεων αναφορικά με τα προσωπικά δεδομένα ειδικής κατηγορίας που έχουν αναφερθεί κατά τα τελευταία χρόνια σε πολλές χώρες του κόσμου. Ενδεικτικό είναι ότι *«τα πορίσματα των διαδικασιών δικαστικού χαρακτήρα σε 92 χώρες κατέδειξαν ότι τα ευαίσθητα δεδομένα θεωρούνται βασικός τομέας της ιδιωτικής ζωής και του εν γένει πλαισίου προστασίας των δεδομένων»*.⁵¹

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

⁵¹ «Results of juristic investigations into 92 countries and regions demonstrate that sensitive data are viewed as a core area of both privacy and data protection». Wang & Ziang, 2017: 3286

Έτσι, με γνώμονα ότι η ιδιωτική ζωή αποτελεί μία καίρια κοινωνική αξία, ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, επί της ουσίας, επιτρέπει τη διάθεση και την επεξεργασία τους, υπό συγκεκριμένες και αυστηρές προϋποθέσεις. Ήτοι στη βάση της συγκατάθεσης των φυσικών προσώπων, της άσκησης συγκεκριμένων δικαιωμάτων και στην προστασία τους εφόσον εκείνα δεν δύνανται να προστατευτούν από μόνα τους.⁵²

Ακόμα, επιτρέπεται η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα φυσικών προσώπων από σωματεία, συλλόγους, οργανώσεις κ.λπ. στις περιπτώσεις που αυτά είναι εγγεγραμμένα μέλη τους και έχουν γνώση της επεξεργασίας αυτής. Αλλά και για άλλες περιπτώσεις, που αφορούν στην τέλεση σοβαρών αξιόποινων πράξεων και στη βάση της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ κρατών, όπως αναφέρεται παραπάνω και, αναφορικά, με το περιεχόμενο συγκεκριμένων Οδηγιών, οι οποίες καθίστανται αρμόδιες εν προκειμένω.⁵³

Απαραίτητη, προϋπόθεση, επίσης, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων που παρέχει προς τα κράτη-μέλη ο Γενικός Κανονισμός, είναι τα δεδομένα αυτά «να έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί» από το υποκείμενό τους και η επεξεργασία αυτή να «είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα».⁵⁴ Ήτοι, για σκοπούς που σχετίζονται άμεσα με την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των φυσικών προσώπων.

Περαιτέρω, στην επόμενη παράγραφο του συγκεκριμένου άρθρου, γίνεται λόγος για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στη βάση της εξυπηρέτησης του δημόσιου συμφέροντος. Εν προκειμένω, αυτό οφείλει να είναι «ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο στόχο».⁵⁵ Δηλαδή να είναι «ουσιαστικό» και να εξυπηρετείται ταυτόχρονα με τον σεβασμό στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.⁵⁶

Ακόμα, προσωπικά δεδομένα ειδικής κατηγορίας δύνανται να τεθούν υπό διάθεση και επεξεργασία, βάσει του Γενικού Κανονισμού, για περιπτώσεις εύρεσης εργασίας, πρόσληψης κ.λπ., όπου αυτό απαιτείται. Π.χ. οι εργαζόμενοι στην εστίαση οφείλουν να παραθέτουν πιστοποιητικά υγείας για ευνόητους λόγους προστασίας των πελατών και του λοιπού προσωπικού.

⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵⁶ Wang & Ziang, 2017: 3287

Κρίσιμη είναι και η επόμενη σχετική πρόβλεψη του άρθρου 9 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η κρισιμότητά της συνάγεται και σε σχέση με την παρούσα συγκυρία, που σχετίζεται με την υγειονομική κρίση και την πανδημία, όπως αυτή αναφέρεται και αναλύεται στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Συγκεκριμένα, στην πρόβλεψη αυτή αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι σοβαρών διασυνοριακών απειλών κατά της υγείας ή η διασφάλιση υψηλών προτύπων ποιότητας και ασφάλειας της υγειονομικής περίθαλψης και των φαρμάκων ή των ιατροτεχνολογικών προϊόντων».⁵⁷ Στο πλαίσιο της πρόβλεψης αυτής, καθίσταται επιτρεπτή π.χ., η απαγόρευση των διασυνοριακών μετακινήσεων, όπως συνέβη κατά τη διάρκεια του 2020, λόγω της υγειονομικής κρίσης.

Τέλος, μία άλλη περίπτωση, κατά την οποία επιτρέπεται η διάθεση και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναφέρεται στο κριτήριο της αξιοποίησής τους για ερευνητικούς σκοπούς. Ήτοι για την επιτέλεση ιστορικής ή εν γένει επιστημονικής έρευνας, καθώς και για λόγους που σχετίζονται με δημογραφικές ή στατιστικές μελέτες.⁵⁸

1.4.8. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δικαστικούς σκοπούς βάσει του άρθρου 10 του Κανονισμού

Εύλογα, παρά το ευρύ πλαίσιο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως ορίζεται από τον Γενικό Κανονισμό, υφίσταται και η εξαίρεση της χρήσης και περαιτέρω επεξεργασίας τους για δικαστικούς σκοπούς. Εντούτοις, στο άρθρο 10 του Γενικού Κανονισμού τίθενται σαφείς περιορισμοί. Αυτοί σχετίζονται με τον ορισμό των αρμόδιων φορέων επεξεργασίας των δεδομένων.

Ειδικότερα, η αναφορά γίνεται σε «ποινικές καταδίκες και αδικήματα ή σχετικά μέτρα ασφαλείας»,⁵⁹ τα οποία, εξάλλου, ορίζονται από το άρθρο 6 του Γενικού Κανονισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού

⁵⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁵⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο μέσω των φορέων που ταυτίζονται με τις επίσημες αρχές των κρατών-μελών ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημειώνεται, ωστόσο, ότι δεν προσδιορίζεται επακριβώς ο όρος «επίσημη αρχή» στο πλαίσιο του συγκεκριμένου άρθρου. Εντούτοις, όπως προαναφέρεται οι σχετικές διαδικασίες και οι σχετικοί ορισμοί προκύπτουν από την Οδηγία που εκδόθηκε παράλληλα με τον Κανονισμό, ήτοι την Οδηγία 680/2016/ΕΕ σε συνέχεια και τροποποίηση της απόφασης-πλαίσιου 977/2008.⁶⁰

Εξάλλου, σε κάθε κράτος-μέλος, τα φυσικά πρόσωπα απευθύνονται στις αστυνομικές αρχές για την έκδοση του πλέον χαρακτηριστικού εγγράφου ταυτοποίησής τους, ήτοι της αστυνομικής ταυτότητας. Π.χ. στην Ελλάδα, η αστυνομική ταυτότητα περιλαμβάνει ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, όπως η ημερομηνία γέννησης, το ονοματεπώνυμο κ.ά.

Σημειώνεται, σε αυτό το πλαίσιο, ότι, όπως αναφέρεται παραπάνω, σχετικά με το ευρύ πλαίσιο των υπολοίπων περιπτώσεων που αφορούν στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφαρμόζεται ο Κανονισμός. Από την άλλη πλευρά, στις ειδικότερες αυτές περιπτώσεις τα κράτη-μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν την Οδηγία 680/2016/ΕΕ.

60

[http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/CBD480CDE52BEF21C225820A004BBEB3/\\$file/%CE%95%CF%81%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CF%85%2010%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%9A%CE%A0%CE%94.pdf](http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/CBD480CDE52BEF21C225820A004BBEB3/$file/%CE%95%CF%81%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CF%85%2010%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%9A%CE%A0%CE%94.pdf)

Κεφάλαιο 2: Προγενέστερο νομικό πλαίσιο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα

2.1. Το διεθνές πλαίσιο επιρροής

Το πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα φέρει δυναμικό χαρακτήρα, ήτοι είναι σχετικά «εύπλαστο», δεδομένου ότι επηρεάζεται, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής του από τις διεθνείς εξελίξεις. Απόρροια, αυτών, εξάλλου, υπήρξε, σε μεταγενέστερη περίοδο, και η ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Υπό αυτό το πρίσμα λοιπόν, επιχειρείται στην παρούσα ενότητα, μία ιστορική αναδρομή σχετικά με το εν λόγω πλαίσιο. Έτσι, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να επισημανθεί ότι, σε διεθνές επίπεδο, τα πρώτα «ψήγματα» εστίασης σε θέματα που άπτονται της προστασίας των προσωπικών δεδομένων εντοπίζονται σε κατά πολύ παλαιότερα κείμενα, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που εκπονήθηκε το 1948 υπό την αιγίδα του ΟΗΕ,⁶¹ ήτοι τρία χρόνια έπειτα από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η Ευρωπαϊκή Συνθήκη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που τέθηκε σε εφαρμογή το 1950,⁶² εντός του ίδιου δηλαδή ιστορικού πλαισίου.

Στα κείμενα αυτά, υπήρχαν ρητές, αν και γενικόλογες αναφορές, στην προστασία της αξιοπρέπειας και στο προαπαιτούμενο της ιδιωτικότητας των φυσικών προσώπων αναφορικά με τον οικογενειακό τους βίο, την κατοικία τους και την αλληλογραφία τους. Εντούτοις, δείγματα πιο εξειδικευμένης νομοθεσίας σχετικά με το εν λόγω ζήτημα, εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και, συγκεκριμένα, κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1960, όταν ο Νόμος περί Ελευθερίας της Πληροφόρησης (Freedom of Information Act) τέθηκε σε ισχύ και, στο πλαίσιό του, δόθηκε στους πολίτες των ΗΠΑ, το δικαίωμα να ζητούν πρόσβαση σε έγγραφα από κρατικές υπηρεσίες.⁶³

⁶¹ https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

⁶² https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf

⁶³ Για την ακρίβεια, το πρώτο κείμενο σχετικά με το αίτημα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συντάχτηκε από δύο αμερικανούς δικηγόρους και έφερε τον χαρακτηριστικό τίτλο «Το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα» (The right to privacy). <https://inplp.com/latest-news/article/a-brief-history-of-data-protection-how-did-it-all-start/>

Κατά τα αμέσως επόμενα χρόνια, «δικλίδες» ασφαλείας σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα ενσωμάτωσαν και άλλες χώρες του δυτικού κόσμου και, συγκεκριμένα, της ευρωπαϊκής ηπείρου, στα νομοθετικά τους πλαίσια. Σε αυτό το πλαίσιο, «τον δρόμο έδειξαν» η Δυτική Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστρία, η Σουηδία και η Γαλλία.⁶⁴

Με αφορμή τις εν λόγω εξελίξεις της περιόδου, το 1980 ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, απεύθυνε προς τις χώρες-μέλη του, οδηγίες σχετικές με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.⁶⁵ Η μέριμνα αυτή προήλθε κατά κύριο λόγο από την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την αύξηση της συχνότητας χρήσης της για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και, σαφώς, τους κινδύνους που διαπιστώθηκε ότι αυτή εγκυμονούσε.

Την αμέσως επόμενη χρονιά συνάφθηκε η προαναφερθείσα Συνθήκη 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κατά τα επόμενα χρόνια, το νομικό πλαίσιο κυρίως ευρωπαϊκών χωρών, όπως του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας ενισχύθηκε σε ότι αφορά στο πλαίσιο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με επιμέρους νόμους και διατάξεις. Ακολούθησαν οι θεσπίσεις των Οδηγιών της ΕΕ με γενικότερο ή ειδικότερο περιεχόμενο ανά περίπτωση, όπως αναλύονται παραπάνω.

2.2. Η λειτουργία της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην Ελλάδα

2.2.1. Νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στη διαδικτυακή ιστοσελίδα της, «η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη Αρχή που ιδρύθηκε με τον νόμο 2472/1997».⁶⁶ Πρόκειται για το νόμο μέσω του οποίου ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 95/46/EΚ. Πλέον, βάσει των προαναφερθεισών αλλαγών στη νομοθεσία, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα λειτουργεί στην Ελλάδα βάσει του Ν. 4624/2019 και της Οδηγίας 2016/680.

⁶⁴ <https://inplp.com/latest-news/article/a-brief-history-of-data-protection-how-did-it-all-start/>

⁶⁵ <https://inplp.com/latest-news/article/a-brief-history-of-data-protection-how-did-it-all-start/>

⁶⁶ dpa.gr/portal/page?_pageid=33,14957&_dad=portal&_schema=PORTAL

Παράλληλα, σημειώνεται ότι αναφορικά με «την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η Αρχή εφαρμόζει τον νόμο 3471/2006 που αντίστοιχα ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την Ευρωπαϊκή Οδηγία 58/2002».⁶⁷ Αξιοσημείωτο είναι ότι ενώ ο GDPR ενσωματώθηκε σχετικά άμεσα στην ελληνική νομοθεσία, η Οδηγία 58/2002 ενσωματώθηκε, αντίστοιχα, μόλις μετά από τέσσερα χρόνια. Το γεγονός αυτό καθιστά έκδηλη την αναγκαιότητα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω ενός Κανονισμού και, παράλληλα, εύλογη, την απόφαση για την εκπόνησή του εκ μέρους της ΕΕ.

2.2.2. Το έργο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Συνεπώς και με βάση αυτά, το έργο της αρχής συμπυκνώνεται στην εποπτεία της εφαρμογής του GDPR και του Ν. 4624/2019, καθώς και του Ν. 3741/2006 και της Οδηγίας 2016/680. Ήτοι την τήρηση όλων των προβλεπόμενων διαδικασιών σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την επεξεργασία των σχετικών καταγγελιών κ.ο.κ. Συνοπτικά, λειτουργεί ως ένα σχετικό δίκτυο ασφαλείας για τα φυσικά πρόσωπα έναντι τυχόν αυθαιρεσιών.⁶⁸

Το έργο της διαρθρώνεται σε δύο επίπεδα. Αφενός είναι προληπτικού χαρακτήρα, καθώς, μεταξύ άλλων, ενημερώνει συνεχώς το κοινό για τους κινδύνους που εγκυμονεί η συγκατάθεσή του σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, εφιστά την προσοχή σε γονείς και κηδεμόνες σχετικά με την περιήγηση στο διαδίκτυο, εκ μέρους των παιδιών τους, και τους κινδύνους που αυτή εγκυμονεί.

Παράλληλα, συμβουλεύει τους αρμόδιους εθνικούς φορείς (κυβέρνηση, κοινοβούλιο κ.ά.) σχετικά με ζητήματα που άπτονται του γενικότερου θέματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Ακόμα, απαντά στα αιτήματα των φυσικών προσώπων και παρέχει πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τα υφιστάμενα εκ της νομοθεσίας δικαιώματά τους. Αποτελεί δηλαδή ένα «καταφύγιο» για τους πολίτες που θεωρούν ότι έχει προσβληθεί η ιδιωτικότητά τους και, εκ του παραλλήλου, θέτει τις βάσεις για την τιμωρία όσων παραβιάζουν τη νομοθεσία.⁶⁹

⁶⁷ dpa.gr/portal/page?_pageid=33,14957&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁶⁸ Κανελλοπούλου-Μποτη, 2014

⁶⁹ https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,23266&_dad=portal&_schema=PORTAL

Σε ότι αφορά στο «κατασταλτικό» της έργου, διερευνά, όπως προαναφέρεται τις υποβληθείσες καταγγελίες και, γενικότερα, εποπτεύει, μέσω εξειδικευμένων ερευνών τους όρους εφαρμογής των σχετικών νομοθετικών διατάξεων και αποφαίνεται σχετικά με την ορθότητά τους. Επιπλέον, *«εγκρίνει κώδικες δεοντολογίας και κριτήρια πιστοποίησης και σχεδιάζει κριτήρια διαπίστευσης»*.⁷⁰

Ακόμα, επεξεργάζεται αιτήσεις που αφορούν στο δικαίωμα πρόσβασης *«σε ευαίσθητα ιατρικά δεδομένα μέσα σε ιατρικούς φακέλους νοσηλείας»*.⁷¹ Τέλος, διατηρεί ένα συνεχές πλαίσιο επικοινωνίας με άλλους αρμόδιους εποπτικούς φορείς. Το πλαίσιο αυτό χαρακτηρίζεται από αμοιβαιότητα, τόσο σε επίπεδο παροχής πληροφοριών όσο και σε επίπεδο βοήθειας και αλληλοϋποστήριξης.

Ουσιαστικά, σε εθνικό επίπεδο, αποτελεί τον βασικό και, στις περισσότερες περιπτώσεις, τον αποκλειστικό φορέα επίβλεψης της εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τόσο εκ μέρους ιδιωτικών όσο και εκ μέρους δημόσιων φορέων. Ο απολογισμός των δραστηριοτήτων της λαμβάνει χώρα ετησίως μέσω της καταγραφής και της παράθεσής τους σε μια σχετική έκθεση, η οποία κατατίθεται στο κοινοβούλιο και την κυβέρνηση, ενώ είναι προσβάσιμη και στους πολίτες.⁷²

⁷⁰ https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,23266&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁷¹ Κανελλοπούλου-Μπότη, 2014

⁷² https://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,23266&_dad=portal&_schema=PORTAL

Κεφάλαιο 3: Η εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην Ελλάδα

Όπως αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, η υιοθέτηση των Κανονισμών που εκδίδονται από την ΕΕ και απευθύνονται προς τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωτική εκ μέρους των τελευταίων. Σε αυτό το πλαίσιο ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα όφειλε εντός εύλογου χρονικού διαστήματος να ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία.⁷³

Η υποχρέωση αυτή έγινε σεβαστή, όπως προβλεπόταν, και ο Γενικός Κανονισμός ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4624/2019, ένα χρόνο έπειτα από τη θέση σε διαβούλευση του σχετικού νομοσχεδίου. Έτσι, η ελληνική έννομη τάξη ευθυγραμμίστηκε *«με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προστασίας δεδομένων (ενσωμάτωση Οδηγίας 680/2016 για την επεξεργασία δεδομένων από τις Αρχές και μέτρα εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων, ευρέως γνωστού ως GDPR)»*.⁷⁴

3.1. Η προηγούμενη πλημμέλεια της ελληνικής πολιτείας σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Η ανταπόκριση της ελληνικής πολιτείας στις σχετικές επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έστω και με κάποια σχετική καθυστέρηση, αποτέλεσε αδιαμφισβήτητα μία θετική εξέλιξη σε ότι αφορά στο εν Ελλάδι πλαίσιο της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το θετικό πρόσημο καθίσταται εντονότερο, μάλιστα, δεδομένης της προηγούμενης πλημμέλειας όσον αφορά στις ενέργειες της ελληνικής πολιτείας σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης διαδικασίας, είχε οδηγηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου της ΕΕ για λόγους που σχετίζονταν με την καθυστερημένη και πλημμελή εφαρμογή της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Παράλληλα, *«σε ότι*

⁷³ Εντούτοις, όπως καταδεικνύει και η πρότερη αρνητική ελληνική εμπειρία, η εφαρμογή στην πράξη συχνά καθυστερεί σημαντικά ή συνδέεται με ελλείψεις και δυσλειτουργίες, εξέλιξη που συχνά φέρνει τα κράτη-μέλη προ ευθυνών, οι οποίες διερευνώνται από τα αρμόδια νομικά όργανα της ΕΕ.

⁷⁴ Εξάλλου, η Ελλάδα φάνηκε «συνεπής» ως προς την καθυστέρησή αυτή και αναφορικά με την τελική ενσωμάτωση του Νόμου στην ελληνική έννομη τάξη. Καρκατζάνης, 2019

αφορά στον GDPR, η Ελλάδα ήταν η τελευταία χώρα χωρίς εθνικά μέτρα εφαρμογής μαζί με τη Σλοβενία».⁷⁵

3.2. Η αξιοποίηση της παρεχόμενης «ευελιξίας» ως προς τη μείωση του γραφειοκρατικού φόρτου

Έτσι η ελληνική πολιτεία αφενός ανέλαβε το έργο της ενσωμάτωσης της Οδηγίας 680/2016/ΕΕ στην ελληνική έννομη τάξη και αφετέρου του προσδιορισμού των ειδικότερων εκείνων σημείων «στα πεδία εκείνα που ο κοινοτικός νομοθέτης του Κανονισμού 679/2016/Ε.Ε. (ΓΚΔΠΧ) της καταλείπει διακριτική ευχέρεια υπό τη μορφή κάποιων «ρητρών ευελιξίας»».⁷⁶ Ήτοι, να προσαρμόσει τις σχετικές κατευθύνσεις της ΕΕ στα ελληνικά δεδομένα και τις εθνικές ιδιαιτερότητες, στο πλαίσιο της παρεχόμενης ευελιξίας.

Σε ότι αφορά λοιπόν την εν λόγω ευελιξία και τα επιμέρους σημεία, αναφορικά με τα οποία αυτή αξιοποιήθηκε, αρχικά, ο νομοθέτης έκρινε σκόπιμο να καταργήσει το προαπαιτούμενο της παροχής σχετικής άδειας εκ μέρους της επίσημης αρχής σχετικά με τα προαναφερθέντα δεδομένα ειδικής κατηγορίας. Η κίνηση αυτή σχετίζεται με την αποφυγή του γραφειοκρατικού φόρτου με τον οποίο η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ερχόταν συχνά αντιμέτωπη.⁷⁷

3.3. Το αίτημα της νομιμότητας και της εύρυθμης λειτουργίας της εθνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Περαιτέρω, ορίστηκαν και επιμέρους παράμετροι που αφορούν στη λειτουργία της Αρχής, όπως η προϋπόθεση της κατοχής αξιώματος Ανώτατου Δικαστή για την κτήση της θέσης του Προέδρου της αλλά και των θέσεων των υπόλοιπων νόμιμων μελών της. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη αντανάκλα το στοιχείο της νομιμότητας που πρέπει να χαρακτηρίζει το εν γένει έργο της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

⁷⁵ <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/gdpr-ellada-kai-slovenia-oi-dyo-teleytaies-hores-horis-neo-nomo-gia-ta-prosopika-dedomena>

⁷⁶ Παναγοπούλου-Κουτνατζή, 2019

⁷⁷ Παναγοπούλου-Κουτνατζή, 2019

Εντούτοις, προκειμένου να διευκολύνει και να μην περιπλέξει το έργο της, ο Έλληνας νομοθέτης δεν επέφερε λοιπές αξιοσημείωτες αλλαγές σε ότι αφορά στη λειτουργία της Αρχής. Εντούτοις, το σκεπτικό αυτό ανά σημεία γεννά προβληματισμούς, καθώς, π.χ. εκλείπει η σαφής πρόβλεψη «ότι οι δικηγόροι που ανήκουν στο ειδικό επιστημονικό προσωπικό της Αρχής δεν αποβάλλουν τη δικηγορική ιδιότητα».⁷⁸

3.4. Η γενικότερη τάση σύμπλευσης του Έλληνα νομοθέτη με τις προβλέψεις του νεότερου ευρωπαϊκού πλαισίου προστασίας

Περαιτέρω, τα όρια του πλαισίου προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν διευρύνθηκαν σε αξιοσημείωτο βαθμό. Κατά γενική ομολογία, ο Ν. 4624/2019 χαρακτηρίζεται από μία τάση σύμπλευσης με τα αιτήματα που τίθενται εντός του περιεχομένου του Γενικού Κανονισμού αλλά και της νεότερης Οδηγίας. Ήτοι, με τις προβλέψεις σχετικά με τις προϋποθέσεις διάθεσης και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, τις συναφείς αρμοδιότητες των φορέων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα κ.λπ.

⁷⁸ Παναγοπούλου-Κουτνατζή, 2019

Κεφάλαιο 4: Επίκαιρα ζητήματα – Προεκτάσεις

4.1. Η σημασία της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε σχέση με τα δεδομένα της επικαιρότητας

Κατά το διάστημα συγγραφής της παρούσας εργασίας, η επικαιρότητα μονοπωλείται από το ζήτημα της πανδημίας, λόγω της διεθνούς διασποράς του COVID - 19 και των παράπλευρων ζητημάτων που έχουν προκύψει και συνεχίζουν να προκύπτουν ελέω της υγειονομικής κρίσης. Μεταξύ αυτών, στο πλαίσιο των περιοριστικών μέτρων που έχουν ληφθεί στο σύνολο σχεδόν των χωρών που έχουν προσβληθεί από τον καινοφανή ιό, είναι και ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Το γενικότερο αυτό ζήτημα κρίνεται ιδιαίτερα σοβαρό δεδομένων και των τάσεων της εποχής, ήτοι αυτών που σχετίζονται με την εκτενή διάδοση της χρήσης του διαδικτύου, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Instagram, Twitter, Facebook) κ.λπ., της επιτέλεσης συναλλαγών οικονομικού χαρακτήρα κ.ά. με ηλεκτρονικά μέσα. Δηλαδή, όλων εκείνων των διαύλων, στους οποίους η συντριπτική πλειοψηφία του κοινού παρέχει συγκαταβατικά μέρος των προσωπικών της δεδομένων.

Επιπλέον, συμπλέκεται και με το ζήτημα των περιοριστικών μέτρων και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται από τους κρατικούς φορείς με δεδηλωμένο σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας. Ήτοι, τις πρακτικές ιχνηλάτησης προκειμένου να περιοριστεί η διασπορά του ιού, την καταγραφή των ασθενών σε μητρώα και βάσεις δεδομένων, τη διαθεσιμότητα των στοιχείων, όπως αυτά προκύπτουν από την αποστολή sms εκ μέρους των πολιτών κ.ο.κ.

Μάλιστα, λόγω και του γεγονότος ότι το τελευταίο γενικότερο ζήτημα είναι πρόσφατο, δεν υφίσταται ακόμα πλούσια εξειδικευμένη βιβλιογραφία, ειδικά στην ελληνική γλώσσα, με κάποιες εξαιρέσεις, οι οποίες αναφέρονται σε συγγράμματα που χρησιμοποιούνται και παρατίθενται στην ενότητα των βιβλιογραφικών αναφορών της εργασίας. Εντούτοις, υφίστανται πολυάριθμες διαδικτυακές πηγές, οι οποίες αναφέρονται σε σχετικά άρθρα αλλά, σε κάθε περίπτωση, υποβάλλονται σε επεξεργασία και επαληθεύσεις ως προς την αξιοπιστία τους.

4.2. Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε εποχές υγειονομικής κρίσης

Ένα μείζον ζήτημα που έχει προκύψει, τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα είναι αυτό της πανδημίας COVID - 19, η οποία «συνοδεύεται» από μία έντονη υγειονομική κρίση. Σε αυτό το πλαίσιο, δεδομένης της σημασίας, της ευρύτητας και της σοβαρότητας των αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να επιφέρει η εξάπλωση της πανδημίας στα υγειονομικά συστήματα της πλειοψηφίας των χωρών του πλανήτη, οι κυβερνήσεις έχουν λάβει μία σειρά από περιοριστικά μέτρα, μικρότερου ή μεγαλύτερου βεληνεκούς.

Κατ' αρχάς, κρίνεται σημαντική η παράθεση της επισήμανσης, σύμφωνα με την οποία, το πλαίσιο των μέτρων που λαμβάνεται σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης αναφορικά με τους περιορισμούς και την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σχετίζεται άμεσα με την αρχή της αναλογικότητας. Στη βάση αυτής προκύπτει και η συνταγματική νομιμότητά τους, καθώς *«έχει να κάνει με πλήθος παραγόντων που εκφεύγουν της νομικής επιστήμης, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών, υγειονομικών, ψυχολογικών, θεολογικών»*.⁷⁹

Συγκεκριμένα, οι οποιεσδήποτε ενέργειες που εκπορεύονται από την πολιτεία και δη αυτές που αφορούν σε περιορισμούς, πρέπει να παρέχουν και το ανάλογο όφελος. Εντούτοις, η σκοπιμότητα αυτή επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη αλλά και στην κυβέρνηση, ειδικά, εφόσον αυτή ενεργεί στο πλαίσιο της δεδηλωμένης εμπιστοσύνης της βουλής, όπως αυτή συνάγεται στη βάση των προβλεπόμενων διαδικασιών.⁸⁰

4.2.1. Η πρακτική της ιχνηλάτησης με «σύμμαχο» τις νέες τεχνολογίες

Παρόμοια μέτρα περιοριστικού χαρακτήρα, λαμβάνουν, εκτός από τις κυβερνήσεις, και λοιποί φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, εν προκειμένω όμως, κατ' εντολή της κυβέρνησης και του νομοθέτη. «Σύμμαχος» σε αυτή την προσπάθεια αποτελεί η τεχνολογία. Π.χ. χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της αποστολής ενημερωτικών sms, σχετικά με τις προβλεπόμενες εξόδους των πολιτών

⁷⁹ Τσιλιώτης, 2020

⁸⁰ Τσιλιώτης, 2020

από την οικία τους ή η ηλεκτρονική καταγραφή των νοσούντων ή των εμβολιασθέντων σε ηλεκτρονικά μητρώα.

Σαφώς, σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις υφίσταται εκ μέρους όσων αποφασίζουν την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων, η αιτιολογία της προστασίας της δημόσιας υγείας και η διαφύλαξη της ακεραιότητας των εθνικών συστημάτων υγείας, κάτι που στη βάση της κοινής λογικής, συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας.⁸¹ Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός ότι «η αύξηση των εξουσιών κρατικής ψηφιακής εποπτείας απειλεί την ιδιωτική ζωή και τις δημοκρατικές αξίες και αρχές».⁸²

Σε αυτό το πλαίσιο, τονίζεται ρητά από την ΕΕ ότι, αν και είναι εξαιρετικά σημαντική η προσπάθεια αναχαίτισης των διαδοχικών κυμάτων της πανδημίας και, συνεπώς, ανά περιπτώσεις, κρίνεται αναγκαία η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για αυτό τον σκοπό, ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνεχίζει να βρίσκεται σε ισχύ. Εξάλλου, στο πλαίσιό του, προβλέπονται περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, όπως αυτή που σχετίζεται με την υγειονομική κρίση και την πανδημία.⁸³

4.2.2. Η συνεργασία των εταιρειών τηλεπικοινωνιών με τους φορείς υγείας και η υπενθύμιση της διπλής στόχευσης

Συγκεκριμένα, ήδη από τις απαρχές της «επέλασης» του πρώτου κύματος της πανδημίας στην Ευρώπη, ήτοι από τον Φεβρουάριο του 2020, δόθηκε κεντρική εντολή στις εταιρείες-παρόχους τηλεπικοινωνιών να διαθέτουν τα στοιχεία που κρίνονται απαραίτητα για τον περιορισμό της διάδοσης του COVID-19, πριν ακόμα η ασθένεια ανακηρυχθεί σε πανδημία από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.⁸⁴ Με βάση αυτή την απόφαση, τίθεται το εύλογο ερώτημα του κατά πόσο αυτές οι πρακτικές συνάδουν με το περιεχόμενο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

⁸¹ Στο σημείο αυτό, τονίζεται ότι σε άλλα μέρη του κόσμου, όπως η Κίνα, απ' όπου εξάλλου διαχύθηκε η πανδημία σε όλες τις υπόλοιπες χώρες, αλλά και στο Ισραήλ, τη Σιγκαπούρη και τη Νότια Κορέα, η ψηφιακή παρακολούθηση επιτέλεσε μείζονα ρόλο ως μέσο για την πρόληψη και την καταπολέμησή της. Bradford et al. 2020: 2

⁸² HomoDigitalis, 2020

⁸³ European Data Portal, 24.02.2020

⁸⁴ Γεγονός που έλαβε χώρα στις 11 Μαρτίου 2020, καθώς «υπήρχαν 118.000 κρούσματα σε εκατόν δέκα τέσσερις χώρες και είχαν χάσει τη ζωή τους 4.291 άνθρωποι». Κοντιάδης, 2020, 17

Ωστόσο, σύμφωνα με την ίδια την Επιτροπή, τα εν λόγω δεδομένα καταγράφονται συγκεντρωτικά ενώ διασφαλίζεται η ανωνυμία των φυσικών προσώπων στα οποία αφορούν. Παράλληλα, τονίζεται ότι *«τα δεδομένα δεν χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των ατόμων με τους ισχύοντες περιορισμούς»*.⁸⁵

Έτσι, με λίγα λόγια, από την αρχή της υγειονομικής κρίσης, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κυκλοφορούν μεταξύ εταιρειών-παρόχων τηλεπικοινωνιών και φορέων υγείας, προς διευκόλυνση της προσπάθειας αναχαίτισης της υγειονομικής κρίσης και παράλληλα με σεβασμό και κατ' εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η επισήμανση αυτή ανάγεται εύλογα στην προαναφερθείσα διπλή στόχευση της ελεύθερης αλλά και προστατευμένης κυκλοφορίας των προσωπικών δεδομένων που ετέθη εξ αρχής με την έκδοση του Κανονισμού.

Εξάλλου, όπως αναφέρεται και σε προηγούμενη ενότητα, ακόμα και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία γίνονται αντιληπτά ως «ευαίσθητα» και «ειδικής κατηγορίας» βάσει του Γενικού Κανονισμού, δύνανται να τεθούν υπό επεξεργασία υπό συνθήκες που αφορούν στην εξυπηρέτηση συμφερόντων δημόσιας υγείας. Εντούτοις, ορίζεται ρητά και με σαφήνεια ότι η επεξεργασία αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα *«βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου κράτους μέλους, το οποίο προβλέπει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων, ειδικότερα δε του επαγγελματικού απορρήτου»*.⁸⁶

Έτσι, υφίσταται το νομικό «παράθυρο» για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων όταν οι συνθήκες είναι κρίσιμες και το απαιτούν. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στο αιτούμενο της μη κατάχρησης και αυθαιρεσίας, στο πλαίσιο της διπλής στόχευσης. Επιπλέον, ο Κανονισμός παρέχει την περαιτέρω σύσταση στα κράτη-μέλη να θεσπίζουν περαιτέρω περιορισμούς *«όσον αφορά την επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων ή δεδομένων που αφορούν την υγεία»*.⁸⁷

⁸⁵ European Data Portal, 24.02.2020

⁸⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

⁸⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

4.2.3. Χρήση εφαρμογών για την αναζήτηση των διαδοχικών «κυμάτων» της πανδημίας

Εντούτοις, κατά τη διάρκεια του 2020, έκαναν και την εμφάνισή τους πρακτικές, όπως η αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τις επαγγελματικές και τις ταξιδιωτικές δραστηριότητες των φυσικών προσώπων και, γενικότερα, σχετικά με ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Εξάλλου, η εύρεση των σχετικών στοιχείων είναι εξαιρετικά εύκολη δεδομένης της σύνδεσης της πλειοψηφίας των ανθρώπων με εφαρμογές, στις οποίες παρέχουν τα προσωπικά τους δεδομένα.

Σε αυτή την προσπάθεια στάθηκαν «αρωγοί» εταιρείες «κολοσσοί» που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαδικτύου, όπως η Apple και η Google. Η επισήμανση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου του όγκου πληροφοριών και, κατά συνέπεια, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που διαχειρίζονται οι συγκεκριμένες εταιρείες.⁸⁸

Το πλέον χαρακτηριστικό και απλό παράδειγμα αποτελεί η χρήση των κινητών τηλεφώνων νέας γενιάς (smartphones), μέσω των οποίων, ανά πάσα στιγμή, δύναται να καταστεί γνωστή η τοποθεσία ενός φυσικού προσώπου-χρήστη της συσκευής. Έτσι, σε ένα ακραίο υποθετικό παράδειγμα κατάχρησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αυθαιρεσίας, δύναται πολύ εύκολα να ελέγχονται οι κινήσεις και οι κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων, με πρόσχημα καταστάσεις όπως αυτές που σχετίζονται με την υγειονομική κρίση.

Σε αυτό το πλαίσιο, κατά τη διάρκεια του 2020 προτάθηκε, με γνώμονα την αντιμετώπιση της πανδημίας, η χρήση εφαρμογών ιχνηλάτησης. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι η πρακτική της ιχνηλάτησης αφορά στην αναζήτηση και εύρεση των επαφών των νοσούντων προκειμένου αυτές να απομονωθούν και να περιοριστεί, κατ' αυτόν τον τρόπο η διάδοση της ασθένειας.

Συγκεκριμένα, εν μέσω του πρώτου -εξαιρετικά ισχυρού- κύματος της πανδημίας και, συγκεκριμένα, κατά τα τέλη Μαρτίου «δημιουργήθηκε η ευρωπαϊκή κίνηση PEPP-PT αποτελούμενη από περισσότερους από 130 επιστήμονες και ειδικούς από πλήθος ευρωπαϊκών χωρών».⁸⁹ Το κίνητρο για τη δημιουργία της υπήρξε, επί της ουσίας, αυτό της διπλής στόχευσης.

⁸⁸ Bradford et al. 2020: 2

⁸⁹ Homo Digitalus, 2020

Δηλαδή, της συμβολής στην προσπάθεια αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης, μέσω του περιορισμού της διασποράς του ιού, αλλά και, παράλληλα, της δημιουργίας σχετικών εφαρμογών, οι οποίες θα είναι συναφείς με *«τις διατάξεις της νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες»*.⁹⁰

Εντούτοις, άμεσα προέκυψαν προβλήματα και διατυπώθηκαν προβληματισμοί σχετικά με τη διαφάνεια τέτοιου είδους κινήσεων, με αποτέλεσμα να αποχωρήσουν κάποιοι από τους ιθύνοντες.⁹¹ Το παράδειγμα αυτό καταδεικνύει ότι πιθανόν εν τέλει η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να μην είναι τόσο αυτονόητη και ότι, συνεπώς, απαιτείται συνεχής εγρήγορση.

4.3. Το ζήτημα των προσωπικών δεδομένων αναφορικά με την περιήγηση στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Ένα θέμα μείζονος σημασίας που έχει αναδειχθεί κατά τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της διάδοσης της ψηφιακής και εικονικής τεχνολογίας είναι αυτό της απήχησης που έχει η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από μεγάλη μερίδα των κατοίκων του πλανήτη. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται σκόπιμη μία σύντομη παράθεση και αναφορά σε αυτά τα μέσα.

Πρόκειται λοιπόν, για μέσα, προσβάσιμα μέσω της χρήσης του διαδικτύου, όπως το Facebook, το MySpace, το Twitter, το Instagram, το YouTube, το LinkedIn κ.ά. Καθένα από αυτά έχει διαφορετικό χαρακτήρα. Π.χ. το Facebook και το Instagram αξιοποιούνται από τους χρήστες κυρίως για λόγους κοινωνικοποίησης, το LinkedIn για λόγους εύρεσης εργασίας ή και επαγγελματικής δραστηριοποίησης και το YouTube για λόγους προβολής και θέασης πολυμέσων.

4.3.1. Το στοιχείο της ηθελημένης διάθεσης προσωπικών δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Όλα, ωστόσο, απαιτούν τη δημιουργία προφίλ, τα οποία αφενός είναι εικονικά αφετέρου όμως προϋποθέτουν τη διάθεση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αυτά

⁹⁰ Homo Digitalus, 2020

⁹¹ Homo Digitalus, 2020

αναφέρονται στο ονοματεπώνυμο, στον τόπο κατοικίας, στην ηλικία κ.ο.κ. Συχνά μάλιστα, διατίθενται και άλλα δεδομένα σχετικά με την επαγγελματική εμπειρία των χρηστών, την οικογενειακή τους κατάσταση κ.ά.⁹²

Ο βασικός κίνδυνος που προκύπτει από τη χρήση τους, σε αυτό το πλαίσιο, σχετίζεται με το γεγονός ότι τα μέσα αυτά είναι εύχρηστα και ότι εξυπηρετούν αποτελεσματικά τους σκοπούς οι οποίοι αναφέρονται παραπάνω. Έτσι, οι χρήστες σταδιακά δελεάζονται να παραθέτουν όλα και περισσότερα δεδομένα, μέσω π.χ. της παράθεσης φωτογραφιών με οικεία τους πρόσωπα και της τοποθεσίας τους.⁹³

Έτσι, δυνητικά υφίσταται μία τεράστια βάση δεδομένων, η οποία, ανά πάσα στιγμή, στο πλαίσιο της αυθαιρεσίας και της κατάχρησης, μπορεί να αξιοποιηθεί για σκοπούς παρακολούθησης ή και για πιο «αθώους» λόγους, όπως η προβολή διαφημίσεων ανάλογα με τις προτιμήσεις και το προφίλ των χρηστών. Σημειώνεται, ότι η εν λόγω πρακτική συνάδει με καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, όπως αυτή που σχετίζεται με την υγειονομική κρίση και την πανδημία.⁹⁴

4.3.2. Η διάθεση και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς μάρκετινγκ

Εξάλλου, υφίστανται απόψεις στη βιβλιογραφία, σύμφωνα με τις οποίες, ο περιορισμός διαφόρων δικαιωμάτων, όπως *«η ελευθερία μετακίνησης, το δικαίωμα συνάθροισης, η ιδιωτικότητα, η θρησκευτική λατρεία και η πραγματική ελευθερία»*,⁹⁵ όπως βιώνεται στις μέρες μας, στη βάση της αιτιολογίας καταπολέμησης της πανδημίας, αποτελεί το αποκορύφωμα μιας πολιτικής που εφαρμόζεται εδώ και χρόνια. Εντούτοις, σε αντίθεση με άλλες παλαιότερες εποχές, η πολιτική αυτή διαφέρει από την άποψη ότι δεν είναι τόσο ορατή όσο άλλες παρόμοιας στόχευσης πολιτικές του παρελθόντος, καθώς, βασική της έκφανση είναι η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

⁹² Σημειώνεται ότι ο όρος «προφίλ» και, συγκεκριμένα, η «κατάρτιση προφίλ» αναφέρεται και στο κείμενο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και, εν προκειμένω, αναφέρεται στην αξιολόγηση και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αναφορικά με τα χόμπι, την εργασία, την οικογενειακή κατάσταση, την προσωπική ζωή εν γένει των φυσικών προσώπων. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1trkk7x>

⁹³ Wu He, 2012, 171

⁹⁴ Wang & Ziang, 2017: 3289

⁹⁵ Κοντιάδης, 2020, 17

Σε αυτό συμβάλλει η διάδοση της ψηφιακής και εικονικής τεχνολογίας, η οποία παρέχει τα εχέγγυα στους ενδιαφερόμενους να ασκήσουν πολιτικές εποπτείας και επιτήρησης αναφορικά με την κοινωνική κινητικότητα αλλά και τις ενέργειες μεμονωμένων προσώπων. Σε αυτό το πλαίσιο, η γνώση εκ μέρους των φυσικών προσώπων ότι οι δυνατότητες παρακολούθησής τους είναι πολυάριθμες και ισχυρές, συντελεί συχνά στην ηθελημένη πειθάρχισή τους αναφορικά με καταστάσεις όπως η εξάπλωση της πανδημίας και η επιβολή των περιοριστικών μέτρων, προκειμένου να αποφύγουν τυχόν νομικές συνέπειες.

Μεγάλη μερίδα του κόσμου σήμερα αντιλαμβάνεται ότι οι αλγόριθμοι που αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δύνανται να αξιοποιηθούν σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την εξυπηρέτηση σκοπών ψηφιακού μάρκετινγκ. Εξάλλου, αυτός υπήρξε και ένας από τους λόγους που αποφασίστηκε από την ΕΕ η διαμόρφωση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η αντικατάσταση της προγενέστερης Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

Επισημαίνεται ότι η αναγκαιότητα αυτή προϋπήρχε, ωστόσο κατέστη πιο ισχυρή κατά τα τελευταία χρόνια. Ενδεικτικές αυτής είναι έρευνες που έλαβαν χώρα στα τέλη της δεκαετίας του 2000 και στις αρχές τα δεκαετίας του 2010, και οι οποίες κατέδειξαν ότι μεγάλο μέρος των χρηστών ανέφεραν δυσλειτουργίες και την εμφάνιση κακόβουλων λογισμικών στο πλαίσιο της εκτεταμένης και καθημερινής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.⁹⁶

Μάλιστα, κατέστη εντονότερη κατά τη δεκαετία του 2010 δεδομένου ότι όλο και περισσότεροι οργανισμοί, εταιρείες, επιχειρήσεις κ.ά. του ιδιωτικού τομέα, αξιοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για λόγους προβολής και προώθησης των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων. Αυτή λαμβάνει χώρα είτε μέσω της οικονομικής συνεργασίας τους με δημοφιλή μέσα κοινωνικής δικτύωσης και της διαφήμισής τους μέσω αυτών και με τη χρήση των ειδικών αλγόριθμων είτε μέσω της διαμόρφωσης επαγγελματικών/επιχειρηματικών προφίλ/σελίδων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

⁹⁶ «Μέχρι το τέλος του 2008, το Kaspersky Lab περιείχε περισσότερα από 43.000 κακόβουλα αρχεία που σχετίζονται με ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης». Wu He, 2012, 172

5. Συμπεράσματα

Το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων θεωρείται θεμελιώδες. Από αυτή την άποψη κατατάσσεται μεταξύ δικαιωμάτων όπως αυτό της προστασίας της ζωής εν γένει και της οικογενειακής ζωής ειδικότερα, της καταγωγής και της εθνικότητας, των θρησκευτικών πεποιθήσεων κ.λπ. «Σημάδια» ανάδειξης της σημασίας του είχαν ήδη διαφανεί, κατά τα πρώτα χρόνια έπειτα από τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, σε κείμενα υπερεθνικής ισχύος, όπως ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Ευρωπαϊκή Συνθήκη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αλλά και μετέπειτα, κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1960 στην εθνική νομοθεσία των ΗΠΑ.

5.1. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας διαμόρφωσης νομικών μέσων εκ μέρους της ΕΕ

Στη συνέχεια, το ζήτημα αναδείχθηκε με μεγαλύτερη ένταση κατά τη δεκαετία του 1980 όταν και εκδόθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Σύμβαση 108. Αυτή υπήρξε το πρώτο σημαντικό και νομικά δεσμευτικό κείμενο στα χρονικά σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Με την πάροδο όμως των χρόνων το ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναδεικνυόταν με όλο και μεγαλύτερη ένταση, αναλόγως προς την ταχύτητα των εξελίξεων σε διάφορα πεδία, όπως η αγορά, η οικονομία, η υγεία, η τεχνολογία κ.ο.κ..

Έτσι, στα μέσα της δεκαετίας του 1990 κατέστη έντονη η ανάγκη διαμόρφωσης μιας σχετικής Οδηγίας, με εξειδικευμένο περιεχόμενο και στόχευση αναφορικά με τη δημιουργία ενός ισχυρού πλαισίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Αυτή έμελλε τελικά να είναι η Οδηγία 95/46/EK, η οποία απευθύνθηκε σε όλα τα κράτη-μέλη και παρείχε σε αυτά τις βασικές κατευθύνσεις και υποχρεώσεις αναφορικά με τη διαμόρφωση του πλαισίου αυτού.

Εν προκειμένω, η Οδηγία βασίστηκε στις επτά αρχές του Οργανισμού Ανάπτυξης και Συνεργασίας σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στην πορεία των χρόνων ακολούθησαν και άλλες Οδηγίες, που τροποποιούσαν τις προηγούμενες ή εξειδίκευαν το περιεχόμενό τους. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι Οδηγίες αυτές ήταν ανάλογες με τις εξελίξεις των σύγχρονών τους περιόδων.

Εντούτοις, με την πάροδο δύο δεκαετιών, δύο βασικές παράμετροι κατέστησαν αναγκαία την αυστηροποίηση του σχετικού πλαισίου. Αυτές αναφέρονται αφενός στη διαπίστωση της πλημμέλειας όσον αφορά στην εφαρμογή της Οδηγίας εκ μέρους των κρατών-μελών. Χαρακτηριστικό, σε αυτό το πλαίσιο, είναι το αρνητικό παράδειγμα της Ελλάδας.

Η εν λόγω μη ισοδύναμη εφαρμογή οδήγησε σε σοβαρές «ελλείψεις» και «κενά» αναφορικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αποτέλεσε το υπόβαθρο για κινδύνους σχετικά με την αυθαιρεσία και την κατάχρηση της επεξεργασίας τους. Εύλογα, οι εξελίξεις αυτές δημιούργησαν σχετικές ανασφάλειες στα φυσικά πρόσωπα, των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ετίθεντο υπό κυκλοφορία και επεξεργασία και, γίνεται αντιληπτό, ότι η ανασφάλεια αυτή αποτελούσε εμπόδιο στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και της οικονομίας.

Αφετέρου, στην ταχεία πρόοδο της τεχνολογίας και την έλευση της ψηφιακής εποχής. Αυτή είχε ως χαρακτηριστικά της τη διάδοση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τη δημιουργία εικονικών κόσμων αλλά και γενικότερα την ευκολία διαμόρφωσης βάσεων δεδομένων τεράστιας χωρητικότητας. Οι δύο αυτές, εξελίξεις, όπως γίνεται αντιληπτό, κρίθηκαν αλληλένδετες και έτσι προέκυψε η αναγκαιότητα διαμόρφωσης ενός Κανονισμού προς αντικατάσταση της σχετικής Οδηγίας και γενικότερα προς ενίσχυση του πλαισίου προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Έτσι, έπειτα από 23 χρόνια, κατά τα οποία η Οδηγία 95/46/EK αποτελούσε το βασικό νομικό μέσο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την «υποστήριξη» των Οδηγιών που θεσπίστηκαν ενδιάμεσα τέθηκε το πλαίσιο διαμόρφωσης του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, 679/2016/EE. Δηλαδή, του ευρύτερα γνωστού ως GDPR, ο οποίος τελικά εκδόθηκε τον Απρίλιο του 2016.

5.2. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας αντικατάστασης της Οδηγίας 95/46/ΕΕ από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 679/2016/ΕΕ

Στο πλαίσιο, αυτό συμπεραίνεται ότι η αυστηροποίηση του σχετικού πλαισίου έλαβε χώρα μέσω της αντικατάστασης μιας νομικής πράξης με μικρότερη

«βαρύτητα», όπως είναι η Οδηγία, ένεκα των χαρακτηριστικών της από μία νομική πράξη με μεγαλύτερη «βαρύτητα», όπως είναι ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό θεωρήθηκε ότι οι εθνικές κυβερνήσεις των κρατών-μελών θα μπορούσαν πιο εύκολα να «συμμορφωθούν» προς τις σχετικές κατευθύνσεις.

Έτσι, ο Γενικός Κανονισμός διαμορφώθηκε με γνώμονα να λειτουργεί προστατευτικά ως προς τα προσωπικά δεδομένα και, παράλληλα, εμπεριείχε το στοιχείο της προσαρμογής στις ανάγκες και τις συνθήκες της σύγχρονης εποχής. Σε αυτό το πλαίσιο, τέθηκαν συγκεκριμένα αιτήματα όπως η παράλληλη εξυπηρέτηση συμφερόντων που σχετίζονται με την ευρύτερη έννοια της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας και της προστατευμένης ελεύθερης κυκλοφορίας των προσωπικών δεδομένων, στο πλαίσιο της διπλής στόχευσης.

Ειδικότερα, όπως συμπεραίνεται, το κείμενο του Κανονισμού θέτει το πλαίσιο για την εύρυθμη και οικονομικά αποδοτική λειτουργία φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, μικρότερου ή μεγαλύτερου βεληνεκούς, που λόγω του αντικειμένου δραστηριοποίησής τους είναι σε θέση να διαχειρίζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως είναι οι φορείς υγείας, οι μεγάλες, μεσαίες ή μικρότερες εμπορικές επιχειρήσεις κ.λπ. Αλλά και εταιρείες «κολοσσοί» που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαδικτύου, όπως η Google.

5.3. Το συμπέρασμα της αναγκαιότητας κατηγοριοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Αξιοποιώντας τις σχετικές προβλέψεις της προγενέστερης Οδηγίας 95/46/EK, ο Γενικός Κανονισμός προέβη σε περαιτέρω κατηγοριοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, αναδύθηκε η ειδική κατηγορία προσωπικών δεδομένων, που αναφέρεται στα δεδομένα που σχετίζονται με την καταγωγή των φυσικών προσώπων, το στάτους της οικογενειακής τους ζωής, τη συνδικαλιστική τους δράση, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις αλλά και εν γένει στοιχεία βιομετρικού χαρακτήρα. Εν προκειμένω, δηλαδή, η κατηγορία των λεγόμενων «ευαίσθητων» προσωπικών δεδομένων.

5.4. Συμπεράσματα αναφορικά με την επιτρεπόμενη ελευθερία κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Όπως συμπεραίνεται, ο βαθμός της επιτρεπόμενης ελευθερίας, ορίζεται κυρίως βάσει των άρθρων 9 και 10 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Τα όρια της ελευθερίας αυτής σχετίζονται με αυστηρές προϋποθέσεις που αφορούν στην ουσιαστική σκοπιμότητα που πρέπει να διατρέχει την επεξεργασία τους, τη σχετική συγκατάθεση και γνώση των φυσικών προσώπων και την εξυπηρέτηση του σκοπού της οικονομικής ανάπτυξης.

Ακόμα, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δύνανται να τεθούν υπό επεξεργασία για λόγους εξυπηρέτησης του δημόσιου συμφέροντος όταν αυτό συνάδει με τη δημόσια υγεία. Τέλος, σε ότι αφορά στην επιτρεπόμενη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για δικαστικούς σκοπούς, αυτή δύναται να λάβει χώρα αποκλειστικά από τις αρμόδιες και επίσημες εθνικές αρχές, όπως οι αστυνομικές αρχές των κρατών μελών.

Έτσι, συμπεραίνεται ότι το περιεχόμενο του κειμένου του Κανονισμού απηχεί το αίτημα της διπλής στόχευσης που σχετίζεται αφενός με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και αφετέρου με τον σεβασμό στην προσωπικότητα των φυσικών προσώπων. Επίσης, στην εύρυθμη λειτουργία των ευρωπαϊκών κοινωνιών στο πλαίσιο της νομιμότητας.

5.5. Συμπεράσματα σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα

Αναφορικά με τα ελληνικά δρώμενα, από το 1997, ήτοι ως απόρροια της Οδηγίας 95/46/EK, καθ' ύλην αρμόδια για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η ομώνυμη αρχή. Το έργο της διακρίνεται σε δύο επίπεδα, είναι δηλαδή τόσο «προληπτικό» όσο και «κατασταλτικό». Παρέχει συμβουλές στους πολίτες, συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και αναφέρει τυχόν πλημμέλειες και παραβιάσεις.

Στη διευκόλυνση του έργου της εστίασε και ο Έλληνας νομοθέτης κατά την ενσωμάτωση του νεότερου πλαισίου προστασίας της ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία. Έτσι, εκμεταλλευόμενος τη σχετική παρεχόμενη ευελιξία, έθεσε τις βάσεις μείωσης

του γραφειοκρατικού φόρτου αλλά και ενίσχυσης της νομιμότητας που πρέπει να διέπει τη λειτουργία της, χωρίς ωστόσο να εκλείπουν προβληματισμοί σχετικά με επιμέρους ζητήματα.

Εν γένει, η ευρύτερη βλέψη του Έλληνα νομοθέτη χαρακτηρίζεται από την τάση σύμπτωσης με τα αιτήματα του νεότερου ευρωπαϊκού πλαισίου προστασίας. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η Ελλάδα κατά το παρελθόν αποτελούσε κακό παράδειγμα μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ σχετικά με την τήρηση των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων.

5.6. Συμπεράσματα αναφορικά με επίκαιρα ζητήματα

Παρά τις βλέψεις της ΕΕ σχετικά με τη διαμόρφωση ενός ισχυρού πλαισίου προστασίας αναφορικά με τα προσωπικά δεδομένα σε σύμπτωση με το αίτημα της οικονομικής ανάπτυξης, πρόσφατες εξελίξεις «γεννούν» βάσιμους σχετικούς προβληματισμούς. Εν προκειμένω, αυτές αναφέρονται στις εφαρμογές ιχνηλάτησης, για τις οποίες επιστήμονες έχουν εκφράσει τους ενδοιασμούς τους ως προς τη διαφάνεια των διαδικασιών αλλά και σε πρακτικές όπως η υποχρέωση της αποστολή SMS, τα οποία περιλαμβάνουν πρακτικά στοιχεία.

Τέλος, στους κινδύνους αυθαιρεσιών εκ μέρους των φορέων διαχείρισης προσωπικών δεδομένων που σχετίζονται με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ειδικότερα, το πρόβλημα καθίσταται εντονότερο αν ληφθεί υπόψη ότι στις περισσότερες περιπτώσεις τα φυσικά πρόσωπα συγκατατίθενται στη διάθεση των προσωπικών τους δεδομένων, συγκατάθεση η οποία, εξάλλου, κρίνεται υποχρεωτική και στο πλαίσιο του GDPR.

Προτάσεις

Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από τις αρχές του 1980 έως σήμερα χαρακτηρίζεται από συνέχεια, πολυπλοκότητα και εξειδίκευση ανά περιπτώσεις. Π.χ. ειδικές αναφορές γίνονται στα θέματα που αφορούν σε αξιόποινες ποινικές πράξεις, σε ιατρικά θέματα κ.ο.κ. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη σοβαρότητά του και τη συσχέτισή του με πολλούς και διάφορους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Κυρίως, όμως σχετίζεται με την προστασία της ιδιωτικής ζωής των φυσικών προσώπων.

Επιπλέον, υπάρχει διαπιστωμένο ιστορικό πλημμελειών, ελλείψεων και γενικότερα μη συμμόρφωσης εκ μέρους κρατών μελών, όπως η Ελλάδα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της εφαρμογής της Οδηγίας 95/46/EK. Με αυτά τα δεδομένα κρίνεται σκόπιμη, από τη σκοπιά του συντάκτη, η αυστηροποίηση του πλαισίου εφαρμογής των σχετικών κοινοτικών νομικών πράξεων, καθώς η προστασία της ιδιωτικής ζωής αναφέρεται σε μία καίρια κοινωνική αξία, η οποία πρέπει να γίνεται σεβαστή.

Ακόμα και σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, όπως αυτή της υγειονομικής κρίσης, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπισή τους, πρέπει να διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας και, πρωτίστως, να λειτουργούν με γνώμονα την προστασία των δεδομένων των φυσικών προσώπων. Καθώς, εξίσου σημαντικός με τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας είναι και ο σεβασμός στην ιδιωτική ζωή.

Έτσι, τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και, συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων εν γένει όσο και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ειδικότερα, πρέπει να διέπονται από συνταγματικότητα. Αυτή εκτός από τυπική, φέρει και *«πρακτική σημασία, αφού ενδυναμώνει την αμυντική τους ισχύ, έναντι νομοθετικών ή νομολογιακών οπισθοδρομήσεων, αποσαφηνίζει και σταθεροποιεί το νόημά τους και εγγυάται την επιτακτικότερη εφαρμογή τους»*.⁹⁷

Σαφώς, εντούτοις, οι σχετικές προτάσεις πρέπει να καθίστανται εφαρμόσιμες με γνώμονα την παράλληλη εξυπηρέτηση της εύρυθμης λειτουργίας καίριων τομέων του βίου, όπως της οικονομίας και της υγείας. Σε κάθε περίπτωση όμως τα φυσικά

⁹⁷ Κοντιάδης, 2020: 123

πρόσωπα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένα σχετικά με το πλέγμα δικαιωμάτων τους, καθώς και τους πιθανούς κινδύνους που εγκυμονεί η επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων.

Κρίσιμος, σε αυτό το πλαίσιο, καθίσταται ο ρόλος των εθνικών ανεξάρτητων αρχών, όπως η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Ειδικότερα, ο νομοθέτης, οφείλει να ενσωματώνει τις νομικές πράξεις της ΕΕ στην εθνική νομοθεσία με γνώμονα τη διευκόλυνση του έργου της Αρχής και, ως εκ τούτου, του γενικότερου πλαισίου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η Αρχή, από την πλευρά της, πρέπει να είναι συνεχώς σε εγρήγορση σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους που συνεπάγεται για τα φυσικά πρόσωπα και να τα προστατεύει σε σχέση με αυτούς.

Βιβλιογραφικές πηγές

Ελληνόφωνες

«Άρθρο 16 - Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης». 2009. Lawspot. Ανακτήθηκε από <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/slee/arthro-16-synthiki-gia-ti-leitoyrgia-tis-eyropaikis-enosis>

Άρθρο 39 - Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. 2009. Lawspot. <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/see/arthro-39-synthiki-gia-tin-eyropaiki-enosi>

«Αρχή της αναλογικότητας». Eur-Lex. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/proportionality.html?locale=el>

Γέροντας, Α., 2002. *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

«Covid 19 και ψηφιακά δικαιώματα στην Ελλάδα. Τοποθετήσεις της Homo Digitalis για σημαντικά ζητήματα που αφορούν την αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19 στην Ελλάδα και τις προκλήσεις που ανακύπτουν για τα δικαιώματα του ανθρώπου στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή». 22.04.2020. *Homo Digitalis*. Ανακτήθηκε από https://www.homodigitalis.gr/wp-content/uploads/2020/04/HomoDigitalis_Report_COVID19_and_Digital_Rights_in_Greece_22.04.2020_Final.pdf

Δελγιάννης, Θ. 06.12.2017. «Τι είναι ο «GDPR» και ποιες οι υποχρεώσεις των επιχειρήσεων». *Tax Heaven*. Ανακτήθηκε από <https://www.taxheaven.gr/circulars/27607/arora-ti-einai-o-gdpr-kai-poi-es-oi-yproxrewseis-twn-epixeirhsewn>

«Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 2012/C 326/01». <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT>

«Ερμηνεία του Άρθρου 10 του ΓΚΠΔ». Ανακτήθηκε από [http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/CBD480CDE52BEF21C225820A004BBEB3/\\$file/%CE%95%CF%81%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CF%85%2010%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%9A%CE%A0%CE%94.pdf](http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/CBD480CDE52BEF21C225820A004BBEB3/$file/%CE%95%CF%81%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF%CF%85%2010%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%93%CE%9A%CE%A0%CE%94.pdf)

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 11 και 14. Ανακτήθηκε από https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf

Ιγγλεζάκης, Ι., *Εναίσθητα προσωπικά δεδομένα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004

Κανελλοπούλου-Μπότη, Μ. 2014. «Πληροφοριακός αυτοκαθορισμός και προσωπικά δεδομένα - μερικές παρατηρήσεις μετά την πρώτη δωδεκαετία εφαρμογής του νόμου». Digesta Online 2014. Ανακτήθηκε από <http://www.digestaonline.gr/index.php/digestaonline/17-2014/341-2014-boti>

«Κανονισμοί, οδηγίες και άλλες νομοθετικές πράξεις». *Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανακτήθηκε από https://europa.eu/european-union/law/legal-acts_el

Καρκατζούνης, Β. 11.09.2019. «Οι νέες διατάξεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων (Νόμος 4624/2019)». Σύνταγμα Watch. Ανακτήθηκε από <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/oi-nees-diataxeis-gia-tin-prostasia-prosopikon-dedomenon-ton-ergazomenon/>

Κοντιάδης, Ξ. 2020. *Πανδημία, βιοπολιτική και δικαιώματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Μανδενάκη, Κ. Δεμερτζής, Ν. & Τσέκερης, Χ. 2020. «Ιδιωτική ζωή και επιτήρηση στο Διαδίκτυο: Η εποχή της μετα-ιδιωτικότητας». *Κείμενα Εργασίας 2020/32*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/342674866_Idiotike_zoe_kai_epiterese_sto_Diadiktyo_E_epoche_tes_meta-idiotikotetas_Private_life_and_surveillance_in_the_internet_The_age_of_post-privacy/link/5f006c49a6fdcc4ca44b60fe/download

«Ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη από τις 25 Μαΐου 2018». Eur-Lex. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/content/news/general-data-protection-regulation-GDPR-applies-from-25-May-2018.html?locale=el>

ΟΔΗΓΙΑ 2002/58/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Ιουλίου 2002. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EL>

ΟΔΗΓΙΑ 2006/24/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 15ης Μαρτίου 2006. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0024&from=EL>

ΟΔΗΓΙΑ 2009/136/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Νοεμβρίου 2009. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0136&from=EL>

«Οδηγία (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016». 04.05.2016. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* L119/89. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&rid=1>

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ. 10.12.1948. Ανακτήθηκε από https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

«Ο νέος Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (GDPR). Εφαρμογή και προκλήσεις για τις επιχειρήσεις στην εποχή της ψηφιοποίησης. Μια πρωτοβουλία της Ομάδας Εργασίας του ΣΕΒ για τα Προσωπικά Δεδομένα. 2018. Αθήνα: Στέγη της Ελληνικής Βιομηχανίας. Ανακτήθηκε από https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf

Ζαφειρόπουλος, Κ. 2015. *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική

Νόβα-Καλτσούνη, Χ. 2006. *Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Gutenberg

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης & Συμβούλιο της Ευρώπης. 2014. *Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανακτήθηκε από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-handbook-data-protection-law-2nd-ed_el.pdf

Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ. 09.09.2019. Νόμος 4624/2019 και Εφαρμογή GDPR: Πολλά υποσχόμενος, αλλά παράλληλα καθυστερημένος. Ανακτήθηκε από

<https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/nomos-4624-2019-kai-efarmogi-gdpr-polla-yposchomenos-alla-parallila-kathysterimenos/>

«Προσωπικά δεδομένα: Επικαιροποιήθηκε η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης. Λίγες ημέρες πριν την θέση σε ισχύ του GDPR, εκσυγχρονίζεται η μοναδική νομικά δεσμευτική διεθνής συνθήκη στον τομέα της προστασίας δεδομένων». 22.05.2018. Lawspot.gr. Ανακτήθηκε από <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/prosopika-dedomena-epikairopoiithike-i-symvasi-108-toy-symvolylioy-tis-eyropis>

Σφαέλος, Π. 04.12.2019. «Το νέο τοπίο στην προστασία των προσωπικών δεδομένων». *Ναυτεμπορική*. Ανακτήθηκε από <https://m.naftemporiki.gr/story/1538561>

«Σχέδιο Νόμου για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα». 2018. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ανακτήθηκε από http://www.opengov.gr/ministryofjustice/wpcontent/uploads/downloads/2018/02/sxedio_nomou_prostasia_pd.pdf

«Τι αλλάζει στο νομικό πλαίσιο προστασίας και ασφάλειας δεδομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Συνοπτική παρουσίαση όλων των πρόσφατων εξελίξεων στον τομέα των προσωπικών δεδομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». 22.06.2016. Lawspot. Ανακτήθηκε από <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/ti-allazei-sto-nomiko-plaisio-prostasias-kai-asfaleias-dedomenon-stin-eyropaiki-enosi>

«Τι ισχύει για τα email που ζητούν εκ νέου τη συγκατάθεσή σας για εμπορική επικοινωνία;. Διευκρινίσεις από την Επίτροπο Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα της Κυπριακής Δημοκρατίας». 19.05.2018. Lawspot.gr. Ανακτήθηκε από <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/ti-ishyei-gia-ta-email-poy-zitoun-ek-neoy-ti-syngkatathesi-sas-gia-emporiki-epikoinonia>

Τσιλιώτης, Χ. 09.04.2020. «Πανδημία και περιοριστικά μέτρα (Μέρος II): Οι αρχές της αναλογικότητας και της απαγόρευσης παραβίασης του πυρήνα του δικαιώματος». Σύνταγμα Watch. Ανακτήθηκε από syntagmawatch.gr/trending-issues/pandimia-kai-perioristika-metra-meros-ii-oi-arxes-tis-analogikotitas-kai-tis-apagorefsis-paraviasis-tou-pirina-tou-dikaionomatos/

Χελιουδάκης, Λ. 2018, «Γιατί η μικρή αδερφή του GDPR πρέπει να σε απασχολεί ως πολίτης;», *Homo Digitalis*, 4 Σεπτεμβρίου. Ανακτήθηκε από <https://www.homodigitalis.gr/posts/2373>

Ξενόγλωσσες

«A brief history of data protection: How did it all start». 01.06.2018. International Network of Privacy Law Professionals. Ανακτήθηκε από <https://inplp.com/latest-news/article/a-brief-history-of-data-protection-how-did-it-all-start/>

Bradford, L., Aboy, M. & Lidell, K. 2020. «COVID-19 contact tracing apps: a stress test for privacy, the GDPR, and data protection regimes». *Journal of Law and the Biosciences*, 1–21. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/343345707_COVID-19_contact_tracing_apps_a_stress_test_for_privacy_the_GDPR_and_data_protection_regimes/link/5f2446b2a6fdcccc439e3bf5/download

De Hert, P. & Papakonstantinou, V. 2014. «The Council of Europe Data Protection Convention reform: Analysis of the new text and critical comment on its global ambition». *Computer Law and Security Review* 30 (2014). 633-642. Ανακτήθηκε από <http://www.ejtn.eu/PageFiles/17861/The%20Council%20of%20Europe%20Data%20Protection%20Convention.pdf>

Enriques, L. 2005. «EC Company Law Directives and Regulations: How Trivial Are They?». *Law Working Paper N° 39/2005 May 2005*. Ανακτήθηκε από https://ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/SSRN-id730388.pdf

EU General Data Protection Regulation (GDPR): An Implementation and Compliance Guide - Second edition. 2017. IT Governance Privacy Team, Ανακτήθηκε από <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1trkk7x>

«GDPR still applies while mobile phone operators are urged to share their data to help curb the spread of COVID-19». 02.04.2020. European Data Portal. Ανακτήθηκε από <https://www.europeandataportal.eu/da/news/gdpr-also-applies-during-covid-19-pandemic>

Greenleaf, G. 2017. «Data Protection Convention 108 Accession Eligibility: 80 Parties Now Possible». *48 Privacy Laws & Business International Report*, 12-16. Ανακτήθηκε από https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3062415

Lord, N. 12.09.2018. What is the Data Protection Directive? The Predecessor to the GDPR. Digital Guardian. Ανακτήθηκε από <https://digitalguardian.com/blog/what-data-protection-directive-predecessor-gdpr>

Millard, C. & Kuan Hon, 2011. «Defining ‘Personal Data in e-Social Science». *Information Communication and Society* 15(1). Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/228280110_Defining_'Personal_Data'_in_e-Social_Science

«Privacy and Data Protection in the age of COVID-19». 2020. Deloitte. Ανακτήθηκε από https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/be/Documents/risk/be-risk_privacy-and-data-protection-in-the-age-of-covid-19.pdf

Skendžić, A., Kovačić, B. & Tijan, E. 2018. *General Data Protection Regulation – Protection of Personal Data in an Organisation*. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/326708317_General_data_protection_regulation_-_Protection_of_personal_data_in_an_organisation/link/5c5ae174299bf1d14caf7f66/download

Wang, M. & Ziang, Z. 2017. «The Defining Approaches and Practical Paradox of Sensitive Data: An Investigation of Data Protection Laws in 92 Countries and Regions and 200 Data Breaches in the World». *International Journal of Communication* 11(2017), 3286–3305.

Wong, R. 2012. «The Data Protection Directive 95/46/EC: Idealisms and Realisms». *International Review of Law Computers & Technology* 26(2). January 2012. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/228120853_The_Data_Protection_Directive_9546EC_Idealisms_and_Realisms/link/0912f51212bba44e49000000/download

«128th Session of the Committee of Ministers. (Elsinore, Denmark, 17-18 May 2018). Ad hoc Committee on Data Protection (CAHDATA) – Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No. 108)». Ανακτήθηκε από https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168089ff4e